AULA D'HISTÒRIA

ELS JOCS DE LA DISCÒRDIA

CENTRE D'ESTUDIS OLÍMPICS I DE L'ESPORT JOAN ANTONI SAMARANCH

Fundació Barcelona Olímpica

AULA D'HISTÒRIA

ELS JOCS DE LA DISCÒRDIA

Autor
JOAN MANEL SURROCA

Editat per: Fundació Barcelona Olímpica (FBO).
© ELS JOCS DE LA DISCÒRDIA.
Surroca, Joan Manel.
1a edició – Barcelona, Espanya: 2026.

La Fundació Barcelona Olímpica (FBO) és l'editora d'aquest volum. El lector ha de ser conscient que hi ha part de la documentació continguda en el volum (imatges, gràfics i textos) subjecta a drets d'autor. En aquest sentit, el lector haurà de complir les normes següents:

- El lector no podrà reproduir ni obtenir còpies dels textos, gràfics o imatges del volum sense el consentiment previ i formalitzat per escrit de la FBO.
- Per sol·licitar una autorització per reproduir, distribuir i/o comunicar al públic textos, gràfics o imatges del volum ha d'enviar un correu electrònic a ceosamaranch@fbolimpica.es. Només s'autoritzaran usos permesos per la legislació vigent tenint present la titularitat dels drets d'explotació de cada contingut. En cas que la FBO autoritzi la divulgació de textos, gràfics i/o imatges del volum, indicarà al lector la manera de citar la documentació.
- La utilització dels textos, gràfics o imatges del volum serà exclusivament per compte i risc del lector qui, en cas d'ús inadequat que provoqués perjudicis a tercers, haurà de respondre davant les reclamacions dels perjudicats, exonerant a aquest efecte la FBO.

Fotografies de les pàgines interiors tots els drets reservats:

© 1975 / Comité International Olympique (CIO).
Autor: Desconegut. Pàg. 26

© 1976 / Comité International Olympique (CIO).
Autor: Desconegut. Pàg. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 25, 30, 34, 35, 43, 44, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 79
United Archives: Pàg. 30, 43, 44, 46, 70, 72, 73
Autor: Luchsinger, Dale F. Pàg. 18, 19
Objecte patrimonial: Pàg. 15, 68

© Fundació Barcelona Olímpica (FBO).
Fons: FBO.
Col·lecció: Aula d'Història.
Pàg. 15, 21, 53, 69, 81, 85, 90, 91

© Arxiu Nacional de Catalunya (ANC).
Fons: Nicolás González Albiach.
Autors: González Albiach, Nicolás. Pàg. 58, 60

© Agencia EFE (EFE).
Autor: yv. Pàg. 62

Instruccions especials i altres notes:

— Gràfics:
© Fundació Barcelona Olímpica (FBO).
Autor: Clavijo, M. Salomé.

— Tipografies:
© *BPdots-Atrevit.* Tipus: OpenType Tipus 1.
© *OratorStd.* Tipus: OpenType Tipus 1.
© *OratorStd-Slanted.* Tipus: OpenType Tipus 1.
© *PTSans-Regular.* Tipus: OpenType TrueType.
© *PTSans-Italic.* Tipus: OpenType TrueType.

— Disseny gràfic i maquetació:
© FBO / Clavijo, M. Salomé.

— Coordinació editorial: FBO / CEO-JAS / Vázquez, Raül.

— Revisió de textos: textos [hub].

— Coordinació d'imatge: FBO / Herrera, Cristian i Clavijo, M. Salomé.

— Coordinació de documentació: FBO / CEO-JAS / Vázquez, Raül i Sánchez, Luis.

Dipòsit legal: B 17073-2026.
ISBN: 978-84-09-89545-8.
Imprimeix: Arts Gràfiques Alpres, S.L.
Imprès a Espanya.

Fundació Barcelona Olímpica

Av. de l'Estadi, 60, Barcelona
(davant l'Estadi Olímpic)

+34 934 260 660
+34 932 925 379

info@fbolimpica.es

www.fundaciobarcelonaolimpica.es

@fundaciobarcelonaolimpica

@fundacio_barcelona_olimpica

fundació barcelona olímpica-museu olímpic

PREFACI

A la dècada dels anys setanta del segle XX, la convergència de diverses circumstàncies va posar a prova l'existència del moviment olímpic. Va ser una etapa convulsa, durant la qual el Comitè Olímpic Internacional va haver d'afrontar situacions complexes inèdites que van arribar a amenaçar la continuïtat dels Jocs Olímpics.

El títol d'aquest treball, *Els Jocs de la Discòrdia*, s'explica a partir del significat del terme *discòrdia*, d'origen mitològic grec, que fa referència a la desavinença de voluntats i d'opinions. Aquest concepte descriu amb precisió un context de conflicte entre persones, institucions i estats que, en diferents formes, es va manifestar en l'organització dels Jocs Olímpics d'Hivern i Estiu del 1976.

Les conseqüències del dramàtic atemptat terrorista perpetrat per l'organització armada Setembre Negre durant els Jocs Olímpics de Múnic del 1972, que va costar la vida a 11 esportistes israelians, van situar els Jocs Olímpics en una nova dimensió. A partir d'aquell moment, ja res seria igual. La garantia de la seguretat es va convertir en una de les preocupacions principals; no només per als comitès organitzadors dels Jocs, sinó també per als governs i els responsables de qualsevol gran esdeveniment esportiu internacional.

Va ser una dècada especialment convulsa, marcada per nombrosos conflictes bèl·lics i tensions geopolítiques: la fase final de la sagnant guerra del Vietnam; la guerra del Yom Kippur a l'Orient Mitjà, que va desencadenar una greu crisi econòmica arran de l'embargament del petroli imposat pels països àrabs; el conflicte turc-xipriota; la guerra civil del Líban; els disturbis racials als Estats Units i a Sud-àfrica, així com el cop d'estat militar a Xile.

Mentrestant, Espanya vivia els primers mesos després de la mort del dictador Francisco Franco, el novembre del 1975, fet que va donar pas a la restauració de la monarquia i al procés de transició democràtica. Va ser una fase complexa, que va haver de superar nombrosos obstacles, fins que es va aprovar per àmplia majoria la Llei de la reforma política, la qual, sotmesa a referèndum el desembre del 1976, va ser avalada pel 94 % dels vots. Aquesta va ser la passa prèvia i imprescindible per al restabliment de la democràcia, amb la convocatòria de les eleccions generals del 1977, les primeres des del 1931.

D'altra banda, l'elevat cost dels Jocs Olímpics va limitar el nombre de ciutats candidates i, fins i tot —en un fet sense precedents—, Denver, ciutat amfitriona dels Jocs Olímpics d'Hivern del 1976, va renunciar a organitzar-los quan només faltaven dos anys per a la celebració, a conseqüència de l'oposició ciutadana expressada en un referèndum. Aquesta inesperada renúncia va obligar a adoptar una solució d'emergència, i els Jocs Olímpics es van traslladar a la ciutat austríaca d'Innsbruck, aprofitant que ja havia acollit els Jocs el 1964.

Un segon factor, no menys important, va ser la ingerència política, que va aprofitar l'altaveu i la repercussió internacional dels Jocs Olímpics, especialment per la seva difusió en directe per televisió. En aquest context van tenir un paper destacat el contenciós entre la República Popular de la Xina i la Xina-Taipei, així com la pressió dels països africans contra la política d'apartheid de Sud-àfrica. A Montreal va començar la dècada dels boicots, que, per diversos motius, sacsejaria el moviment olímpic en les dues edicions següents (Moscou 1980 i Los Angeles 1984).

No seria fins als Jocs Olímpics de Seül del 1988 quan, gràcies a la diplomàcia olímpica impulsada pel president del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch, es va aconseguir superar la política dels boicots; es va recuperar l'essència dels Jocs Olímpics i es va reunir de nou gairebé la totalitat dels comitès olímpics nacionals.

Els Jocs Olímpics del 1976 van ser els primers en què es va aplicar la reformada Regla 26, relativa a l'elegibilitat dels esportistes, que va ser inevitable després de la forta pressió exercida per les federacions internacionals sobre el Comitè Olímpic Internacional, amb l'objectiu d'adaptar els postulats a la realitat esportiva del moment i deixar enrere la desfasada ortodòxia de l'amateurisme.

Aprovada a Viena l'any 1974, la reforma es va revelar, tanmateix, insuficient, ja que continuava excloent dels Jocs Olímpics els esportistes obertament professionals. D'aquesta manera, es va permetre l'anomenat *amateurisme marró*, és a dir, un professionalisme encobert que pretenia equiparar els esportistes dels països occidentals amb els esportistes d'estat dels països del bloc socialista, sota la tutela de la Unió Soviètica.

Els Jocs Olímpics d'Hivern i d'Estiu del 1976 van comptar amb la participació d'un destacat nombre d'esportistes llegendaris, com els esquiadors Franz Klammer i Rosi Mittermaier; la patinadora soviètica de velocitat sobre gel Tatyana Averina; l'atleta cubà Alberto Juantorena; la velocista polonesa Irena Szewińska; el

triplista soviètic Víktor Sanéiev; el fondista finlandès Lasse Virén; el saltador italià Klaus Dibiasi; els nedadors John Naber i Kornelia Ender, així com els extraordinaris gimnastes Nadia Comăneci i Nikolai Andriànov.

Per a l'esport espanyol, Montreal va representar un pas endavant. Tot i mantenir-se encara lluny de les grans potències esportives, la delegació espanyola va evidenciar una notable progressió en assolir dues medalles d'argent, i igualar així el millor resultat obtingut fins aleshores: les dues d'argent aconseguides als Jocs Olímpics d'Anvers del 1920.

ÍNDEX

1. LA REFORMA DE LA REGLA 26 ____ 10

2. L'ELECCIÓ DELS JOCS DEL 1976 ____ 12

3. JOCS OLÍMPICS DE LA XXI OLIMPÍADA ____ 13

3.1.ELS SÍMBOLS ____ 13

3.2.LA FLAMA OLÍMPICA VIA SATÈL·LIT ____ 20

3.3.L'INICI DE L'ERA DELS BOICOTS ____ 22

3.4.EL GRAN DEUTE ____ 23

3.5.LA SEGURETAT ____ 27

3.6.ELS DRETS DE TELEVISIÓ ES DUPLIQUEN ____ 28

3.7.LA CERIMÒNIA INAUGURAL ____ 29

3.8.EL RÈCORD DE LA PARTICIPACIÓ FEMENINA ____ 31

3.9.LA LLARGA OMBRA DEL DOPATGE ____ 31

3.10.FUTURS PRESIDENTS I MEMBRES DEL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL ____ 33

3.11.MOMENTS QUE VAN DEIXAR EMPREMTA ____ 36

4. LA DELEGACIÓ ESPANYOLA A MONTREAL 45

5. ELS OLÍMPICS CATALANS A MONTREAL 55

6. ELS JOCS D'HIVERN: DE DENVER A INNSBRUCK 65

7. ELS JOCS PARALÍMPICS DE LA INCLUSIÓ 80
7.1. L'OBERTURA A NOUS COL·LECTIUS D'ATLETES 81
7.2. ALLOTJAMENT, VOLUNTARIS I TELEVISIÓ 82
7.3. TORONTO 1976: ELS PRIMERS CAMPIONS PARALÍMPICS ESPANYOLS 83

8. REFERÈNCIES 87

1. LA REFORMA DE LA REGLA 26

Les conseqüències de la polèmica expulsió de l'esquiador austríac Franz Klammer dels Jocs Olímpics d'Hivern de Sapporo 1972, per un presumpte cas de professionalisme, així com les reiterades reivindicacions de les federacions internacionals, van obligar el Comitè Olímpic Internacional a revisar l'anomenada Regla 26 de la Carta Olímpica, que regulava l'elegibilitat dels atletes. Es tractava d'una norma clarament anacrònica i desconnectada de la realitat de l'esport d'alt nivell a l'inici de la dècada del 1970.

L'any 1973, a la ciutat búlgara de Varna, amb motiu de la 74a Sessió del Comitè Olímpic Internacional i del X Congrés Olímpic, el Comitè Olímpic Internacional va rebre una dura advertència pel seu immobilisme per part de la Global Association of International Sports Federations (GAISF),[1] l'organisme que agrupava les federacions esportives internacionals. El president, Thomas Keller,[2] ho va expressar de manera contundent en la seva intervenció: "Ja és hora que el Comitè Olímpic Internacional abandoni l'immobilisme i adopti una actitud més dinàmica a l'hora de revisar l'elegibilitat dels atletes". Davant la pressió creixent de les circumstàncies, Michael Morris Killanin, aleshores president del Comitè Olímpic Internacional, va impulsar la creació d'una comissió tripartida integrada pel mateix Comitè Olímpic Internacional, els comitès olímpics nacionals i les federacions internacionals, amb l'objectiu d'adaptar la polèmica Regla 26 a la realitat esportiva del moment en la següent Sessió del Comitè Olímpic Internacional. Així, durant la 75a Sessió, que va tenir lloc el 23 d'octubre del 1974 a Viena, es va redactar i es va aprovar la modificació de la Regla 26, amb aplicació immediata, amb el redactat següent:

1. L'esportista que participi en els Jocs Olímpics ha de respectar les normes i reglaments del Comitè Olímpic Internacional, així com les normes i el reglament de la seva corresponent federació esportiva internacional, fins i tot quan aquestes normes federatives siguin més rigoroses que les del Comitè Olímpic Internacional.

1 La Global Association of International Sports Federations (GAISF) va ser fundada el 1967. Aquest organisme estava compost per les federacions esportives internacionals olímpiques i no olímpiques, així com els organitzadors d'esdeveniments esportius. En el període de referència, la GAISF estava integrada per 93 membres i 16 organismes associats.

2 Thomas Keller, exremer suís, va presidir la Federació Internacional de Rem entre el 1958 i el 1969. També va exercir la presidència de la GAISF des del 1969 fins al 1987.

2. En cap cas l'esportista que participi en els Jocs Olímpics pot obtenir cap mena de benefici econòmic o material relacionat amb la seva participació esportiva, amb l'excepció del que estableixin les disposicions complementàries d'aquest article.

3. En les disposicions complementàries s'autoritza als atletes olímpics el següent:

   a. Exercir com a professor d'Educació Física en nivells d'ensenyament elemental.

   b. Acceptar, durant el període d'entrenament i competició, establir per les normes de cada federació esportiva internacional una subvenció, a través del Comitè Olímpic Nacional o de la Federació Nacional, destinada a cobrir despeses de manutenció, allotjament, viatges, diners de butxaca, assegurances de malaltia i d'accidents, indumentària esportiva, equipament, tractament mèdic, fisioteràpia i honoraris d'entrenadors autoritzats.

   c. En cas necessari, l'atleta podrà percebre una indemnització, autoritzada pel seu Comitè Olímpic Nacional o per la corresponent Federació Nacional, per les pèrdues d'ingressos derivades de la impossibilitat d'exercir la seva professió durant la preparació o la participació en els Jocs Olímpics o en competicions internacionals. En cap cas aquesta indemnització podrà ser superior a la quantitat que l'esportista hauria percebut en l'exercici normal de la seva professió durant el mateix període.

   d. Acceptar premis pels seus èxits esportius dins dels límits establerts per la normativa.

   e. Acceptar beques.[3]

Com es pot observar, el moviment del Comitè Olímpic Internacional va quedar a mig camí entre el concepte obsolet de l'amateurisme i el reconeixent explícit del professionalisme. En la pràctica, es va optar per una fórmula híbrida que permetia una certa "professionalització de l'amateurisme", amb l'objectiu d'equilibrar la competició entre els esportistes dels països socialistes sota l'òrbita soviètica. Tanmateix, aquesta solució es va revelar insuficient per donar resposta a les veritables exigències de l'esport d'alt nivell, ja que continuava

3 Text traduït de l'original de la reforma de la Regla 26, aprovada a la 75a Sessió del Comitè Olímpic Internacional.

impedint la participació de destacats esportistes obertament professionals. Sis anys més tard, amb l'arribada de Joan Antoni Samaranch a la presidència del Comitè Olímpic Internacional, a finals d'octubre del 1981, l´XI Congrés Olímpic de Baden-Baden va fixar el full de ruta definitiu cap a l'obertura dels Jocs Olímpics als millors esportistes del món. Aquest procés culminaria amb el retorn del tennis als Jocs de Seül del 1988, la històrica presència dels jugadors de l'NBA a Barcelona'92 i la participació dels jugadors de l'NHL als Jocs Olímpics de Nagano 1998.

2. L'ELECCIÓ DELS JOCS DEL 1976

L'elecció de la seu dels Jocs Olímpics del 1976 va tenir lloc en el decurs de la LXX Sessió del Comitè Olímpic Internacional celebrada a Amsterdam el 12 de maig del 1970. Les tres candidatures als Jocs Olímpics d'Estiu aspirants eren: Moscou, Los Angeles i Montreal.

En la primera ronda de votació, Moscou va ser la candidatura més votada, amb 28 vots, seguida de Montreal, que va obtenir 25 vots, mentre que Los Angeles només en va rebre 17 i va quedar eliminada. En la segona ronda, tots els vots de Los Angeles es van decantar per la candidatura de Montreal, que va assolir 41 vots, mentre que Moscou va mantenir els mateixos 28. Tot i no tractar-se d'una norma escrita, una vegada més va tenir un pes determinant el criteri de l'alternança continental en la decisió de la seu. En absència d'una candidatura asiàtica, després dels Jocs Olímpics d'Hivern de Sapporo del 1972 i dels Jocs Olímpics d'Estiu de Múnic d'aquell mateix any, els Jocs tornaven per tercera vegada al llarg de la història olímpica al continent americà.

En aquella mateixa Sessió del Comitè Olímpic Internacional també es va escollir la seu dels Jocs Olímpics d'Hivern, a la qual aspiraven quatre ciutats: Denver, Sion, Tampere i Vancouver. Ja des de la primera ronda de votació, Denver es va situar al capdavant i va assolir la majoria absoluta a la tercera votació.

Tal com s'explica en l'apartat dedicat als Jocs Olímpics d'Hivern del 1972, Denver va acabar renunciant a l'organització dels Jocs a conseqüència del resultat d'un referèndum ciutadà, en el qual la majoria de la població es va mostrar contrària a donar-hi suport a causa del cost econòmic que comportava la celebració.

3. JOCS OLÍMPICS DE LA XXI OLIMPÍADA

3.1 ELS SÍMBOLS

Els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 van suposar una fita destacada no només en l'àmbit esportiu, sinó també en el terreny de la comunicació visual i del disseny gràfic olímpic. En un moment de consolidació de la identitat moderna dels Jocs, els símbols oficials —el cartell, el logotip, la mascota i els pictogrames— es van convertir en eines fonamentals per projectar una imatge clara, recognoscible i cohesionada de l'esdeveniment arreu del món.

EL CARTELL

El Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Montreal va escollir el cartell oficial, que va rebre el nom de *The Invitation*. Aquesta peça gràfica representava les cinc anelles olímpiques projectades com una ona expansiva, una imatge carregada de simbolisme que evocava una crida adreçada als esportistes de tot el món a participar en els Jocs Olímpics. La característica principal del cartell és la gran força visual, aconseguida mitjançant l'ús intens de diversos colors, amb un predomini destacat del vermell.

El cartell oficial formava part d'una sèrie de vuit cartells dedicats a diverses temàtiques vinculades als Jocs Olímpics, entre les quals figuraven les proves de vela a Kingston, el logotip dels Jocs Olímpics, el Camp de la Joventut, la torxa olímpica, l'Estadi Olímpic i la ciutat de Montreal.

Els autors dels cartells oficials van ser Ernst Roch (1928-2003), dissenyador gràfic canadenc d'origen austríac, reconegut pel seu esperit avantguardista i la seva aposta pel corrent minimalista, i Rold P. Harder (1929-2013), nascut a Alemanya, que durant anys va ser el principal col·laborador i soci de Roch.

La col·lecció es va completar amb 21 cartells dedicats als diversos esports, elaborats a partir de fotografies fetes durant els Jocs Olímpics de Múnic del 1972.

Montréal 1976

< MEDALLA OFICIAL
DELS JOCS OLÍMPICS
DE MONTREAL 1976

MEDALLA I SEGELLS COMMEMORATIUS DELS
JOCS OLÍMPICS DE MONTREAL 1976.

EL LOGOTIP

La proposta del dissenyador canadenc Georges Huel va ser l'escollida per crear l'emblema oficial dels Jocs; en destacava la simplicitat i l'homogeneïtat. Huel va ser un grafista i dissenyador de gran rellevància, estretament vinculat amb la ciutat de Montreal, amb una trajectòria notable en projectes com l'Exposició Universal del 1967 i, posteriorment, durant la dècada dels vuitanta, en el desenvolupament de la identitat visual i la imatge de la ciutat.

Malgrat el seu disseny aparentment senzill, l'emblema integra diversos conceptes: les cinc anelles olímpiques, els tres graons del pòdium, una pista d'atletisme com a eix central dels Jocs i la lletra *M*, inicial de *Montreal*. El color vermell, així com els criteris gràfics establerts pel dissenyador, van ser adoptats pel Comitè Organitzador com a base per al desenvolupament de la identitat visual global dels Jocs, incloent-hi el disseny, la mascota, el grafisme i les publicacions oficials.

LA MASCOTA

Els organitzadors també van escollir una mascota com a element per a la promoció de l'esdeveniment. L'Amik, un castor, va ser el símbol triat, un animal profundament arrelat a la història del Canadà. La seva imatge figura als escuts de les ciutats de Montreal i Kingston, seu de les competicions de vela, i representa l'amistat, el treball constant i la paciència, elements fonamentals en la construcció i el desenvolupament del país.

El nom d'Amik va ser escollit mitjançant un concurs a escala nacional, i prové de la paraula que designa el castor en una llengua indígena del nord del Canadà. La mascota era de color negre i lluïa una cinta amb

els colors de les anelles olímpiques al cos, així com una altra de vermella, color emblemàtic de Montreal, que alhora evocava la cinta de la qual pengen les medalles olímpiques.

La mascota va ser creada per un equip de disseny dirigit per Georges Huel, amb la col·laboració de Guy St-Arnaud, Yvon Laroche i Pierre-Yves Pelletier.

ELS PICTOGRAMES

El Comitè Organitzador de Montreal 1976 va decidir mantenir els pictogrames utilitzats als Jocs Olímpics de Múnic del 1972, introduint-hi lleugeres modificacions, principalment relacionades amb els serveis. En l'àmbit esportiu, més enllà dels canvis cromàtics i del fet que el quadrat que emmarcava els pictogrames estava obert per la part inferior, només es va modificar el pictograma corresponent al judo. En canvi, els pictogrames de boxa, ciclisme, piragüisme, hípica, esgrima, gimnàstica, handbol, hoquei, pentatló modern, rem, tir i voleibol es van presentar orientats cap a l'esquerra, en posició inversa respecte als de Múnic, que estaven orientats cap a la dreta.

L'autoria dels pictogrames va correspondre a un equip de disseny dirigit per Georges Huel, amb la participació de Guy St-Arnaud, Yvon Laroche i Pierre-Yves Pelletier, també creadors de la mascota, que van ser els encarregats d'adaptar i retocar els dissenys originals creats per l'alemany Otl Aicher quatre anys abans.

^ VISTA EXTERIOR DE L'ESTADI OLÍMPIC DE MONTREAL. EN PRIMER TERME, UN PANELL MOSTRA ELS PICTOGRAMES OFICIALS DE LES DISCIPLINES OLÍMPIQUES, UN DELS ELEMENTS MÉS REPRESENTATIUS DEL PROGRAMA D'IDENTITAT VISUAL DELS JOCS.

3.2 LA FLAMA OLÍMPICA VIA SATÈL·LIT

El recorregut de la torxa olímpica de Montreal 1976 va ser el més curt de la història dels Jocs. Es va dur a terme en només cinc dies i va recórrer menys de 800 quilòmetres, gairebé íntegrament en territori canadenc. Malgrat la brevetat, aquest relleu va marcar una fita, en incorporar al ritual olímpic la tecnologia més avançada del moment. El Comitè Organitzador va decidir transmetre la flama olímpica de manera instantània, des de Grècia fins al Canadà, mitjançant ones de ràdio satèl·lit i tecnologia làser.

D'acord amb el ritual establert, la flama va ser encesa a Olímpia cinc dies abans de la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics. Traslladada per 500 rellevistes fins a l'estadi Panathinaikó d'Atenes, va ser col·locada al costat d'un sensor capaç de capturar les partícules ionitzades de la flama. Aquesta energia, transformada en impulsos codificats, va ser registrada i enviada per cable telefònic a un transmissor, que, al seu torn, la va enviar a un satèl·lit del sistema Intelsat, situat sobre l'oceà Atlàntic. El senyal va ser rebut posteriorment per una estació a Ottawa, on l'energia es va alliberar mitjançant un raig làser que, en entrar en contacte amb el combustible, va permetre encendre simbòlicament el foc olímpic a l'edifici de Parliament Hill, seu del Parlament del Canadà a Ottawa.

Els primers relleus en territori canadenc van anar a càrrec de 12 rellevistes que representaven les deu províncies i els dos territoris del país. Inicialment, cada rellevista portava la seva pròpia torxa fins que, durant el relleu del tretzè portador, es va dur a terme l'acció simbòlica de la unificació de totes les flames en una de sola. El recorregut posterior, realitzat per 256 portadors seleccionats per ordinador entre 4.000 sol·licituds, es va fer en relleus d'un quilòmetre seguint el curs del riu Ottawa fins a Montreal, on la flama va arribar la vigília de l'inici dels Jocs.

SABIES QUE... Durant el recorregut de la flama olímpica, una tempesta va provocar que la flama d'una de les torxes s'apagués. Tot i que un membre de l'organització la va tornar a encendre immediatament amb un encenedor per garantir la continuïtat del relleu, posteriorment va ser apagada de nou per respectar el protocol olímpic, i tornar-la a encendre a partir del foc d'Olímpia, que es trobava conservat a la llanterna de seguretat.

SOBRE POSTAL COMMEMORATIU DE LA CERIMÒNIA D'ENCESA DE LA FLAMA OLÍMPICA A OLÍMPIA.

IMATGE DEL RECORREGUT DE LA TORXA OLÍMPICA DURANT UN DELS RELLEUS DE LA FLAMA DELS JOCS OLÍMPICS DE MONTREAL 1976.

3.3 L'INICI DE L'ERA DELS BOICOTS

Quan faltaven poc més de dues setmanes per a la cerimònia inaugural, els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 es van estar a punt de suspendre a causa dels desacords entre el Comitè Olímpic Internacional i el Govern canadenc, derivats del conflicte diplomàtic entre la República Popular de la Xina i la Xina-Taipei. L'any 1970, arran del seu ingrés a l'Organització de les Nacions Unides (ONU), la República Popular de la Xina va ser reconeguda oficialment pel Govern del Canadà, que, al mateix temps, va suspendre les relacions diplomàtiques amb la Xina-Taipei. Aquesta decisió va portar les autoritats canadenques a negar l'entrada al país a la delegació de la Xina-Taipei. Cal recordar que el Comitè Olímpic de la Xina-Taipei, membre dels comitès olímpics nacionals des del 1960, era aleshores l'únic comitè xinès reconegut oficialment pel Comitè Olímpic Internacional.

Durant la 78a Sessió del Comitè Olímpic Internacional, celebrada a Montreal entre els dies 13 i 19 de juliol del 1976, es va obrir un intens debat per trobar una solució alternativa que permetés resoldre la controvèrsia. Finalment, es va acordar que el Comitè Olímpic de la Xina-Taipei pogués participar sota la denominació de Taiwan. Aquesta proposta, però, va ser rebutjada per la delegació xinesa, que va formalitzar la seva absència amb la retirada dels seus cinc esportistes. El text de la resolució aprovada pel Comitè Olímpic Internacional establia el següent: "Se decide, para el periodo de los Juegos Olímpicos de Montreal, derogar las disposiciones de la Regla 58 del Comité Olímpico Internacional, pidiendo a cada contingente de ser precedido por un cartel portador del nombre del país o de la región bajo el cual está afiliado en la ceremonia de apertura, y de informar además, a los equipos del Republic of China Olympic Committee (ROCOC) que, si desean participar en los Juegos de Montreal, deben hacerlo en todas las pruebas y ceremonias con el nombre de Taiwán utilizando su bandera y su himno".[4]

Una altra problemàtica de gran transcendència va ser la relacionada amb el règim d'apartheid de la República de Sud-àfrica, exclosa del moviment olímpic des de l'any 1964. El març del 1976, la selecció de rugbi de Nova Zelanda, els All Blacks, va fer una gira de partits amistosos per Sud-àfrica, amb la qual cosa va vulnerar les sancions esportives internacionals vigents. Aquest fet va provocar l'amenaça dels països africans de retirar-se dels Jocs Olímpics si Nova Zelanda era admesa a la competició.

4 Text traduït al castellà a partir de l'original inclòs en els annexos de la 78a Sessió del Comitè Olímpic Internacional.

En aquesta ocasió, el Comitè Olímpic Internacional no va cedir a les pressions i va mantenir la participació de Nova Zelanda. Com a conseqüència, un nombre elevat de països africans, així com d'altres continents, van decidir retirar-se dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976 per motius polítics, però també econòmics. Entre les delegacions africanes absents hi figuraven Algèria, Alt Volta (actual Burkina Faso), Benín, el Camerun, Egipte, Etiòpia, el Gabon, Gàmbia, Ghana, Kenya, Lesotho, Líbia, Madagascar, Malawi, Mali, el Marroc, al Níger, Nigèria, República Centreafricana, República Popular del Congo (actual República del Congo), Somàlia, el Sudan, Swazilàndia (actual Eswatini), Tanzània, Togo, Tunísia, el Txad, Uganda i el Zaire (actual República Democràtica del Congo) o Zàmbia. D'altra banda, tampoc van participar en els Jocs Olímpics les delegacions de l'Afganistan, Albània, Birmània, El Salvador, Guyana, l'Iraq, la República Popular de la Xina, Síria, Sri Lanka i la Xina-Taipei.

3.4 EL GRAN DEUTE

Malgrat les reiterades promeses dels dirigents canadencs —especialment Jean Drapeau, alcalde de Montreal—, que asseguraven que els Jocs Olímpics del 1976 serien els primers a autofinançar-se sense cap cost econòmic per a l'Administració pública, la realitat va resultar molt diferent. Els costos finals dels Jocs van superar àmpliament totes les previsions inicials, sobretot quant a les principals instal·lacions esportives, com l'estadi olímpic, la vila olímpica o el velòdrom.

Segons la Memòria Oficial dels Jocs, el pressupost inicial destinat a la construcció de les instal·lacions esportives es va multiplicar per quatre. Aquest increment desmesurat va ser conseqüència de diversos factors: els efectes negatius de la crisi del petroli, que va provocar una forta inflació; la complexitat tècnica d'algunes instal·lacions, i, sobretot, els nombrosos retards derivats de les vagues sindicals, que no es van aturar fins a l'obtenció de millores salarials molt elevades.[5] Tot plegat va endarrerir considerablement les obres, fins al punt de generar seriosos dubtes al Comitè Olímpic Internacional, que va arribar a plantejar-se la possibilitat de suspendre o ajornar els Jocs.

5 Segons les dades de la Memòria Oficial dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976, entre els mesos de novembre del 1974 i maig del 1976 es van perdre fins a 155 dies laborals a causa de vagues i aturades.

Des del punt de vista econòmic, la suma de tots aquests factors va derivar en un dèficit extraordinari, estimat al voltant dels mil milions de dòlars canadencs. Aquesta feixuga herència va comportar que, durant prop de trenta anys, la ciutadania canadenca hagués d'assumir el denominat *impost olímpic*, aplicat mitjançant una taxa del 8 % sobre el preu del tabac, destinada específicament a amortitzar el deute dels Jocs.[6]

El focus principal del dèficit econòmic va ser la construcció de l'Estadi Olímpic de Montreal, el cost del qual va arribar a ser gairebé deu vegades superior al pressupostat inicialment, i també va superar el llindar dels mil milions de dòlars. Aquesta circumstància va fer que l'estadi fos conegut popularment com The Big Owe —El Gran Deute—, en un joc de paraules amb el seu nom original, The Big O.

Malgrat aquest balanç econòmic tan negatiu, els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 també van deixar un llegat positiu per a la ciutat. Entre les millores principals, destaquen la modernització de l'aeroport, la construcció d'una xarxa de metro moderna i eficient, així com importants avenços en matèria de mobilitat urbana, accessos viaris i autopistes, que van contribuir a transformar estructuralment la ciutat a llarg termini.

SABIES QUE... Segons l'estudi *The Oxford Olympic Study 2024: Are Cost and Cost Overrun at the Games Coming Down?*, publicat per la Universitat d'Oxford, els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 són, amb diferència, els que han registrat més sobrecost de la història olímpica, amb un increment real xifrat en un 720 % respecte al pressupost inicial.

6 L'import del deute olímpic va ser amortitzat progressivament entre el maig del 1976 i el maig del 2006.

VILA OLÍMPICA

< ESTADI OLÍMPIC

VELÒDROM >

3.5 LA SEGURETAT

A Montreal, els dispositius de seguretat van mobilitzar més de 17.000 efectius, entre personal militar, cossos policials i serveis especials de seguretat, amb un cost global estimat en 50 milions de dòlars. Aquesta xifra representava una despesa 25 vegades superior a la dels Jocs Olímpics de Múnic del 1972, en els quals el pressupost destinat a seguretat havia estat de dos milions de dòlars. El desplegament va resultar espectacular, amb una presència constant de controls i vigilància que, en alguns casos, va arribar a resultar excessiva i fins i tot incòmoda.

Aquesta sensació queda perfectament reflectida en el testimoni d'un enviat especial del diari *El Mundo Deportivo*, recollit pocs dies abans de la cerimònia d'inauguració: "Uno jamás había tenido la sensación de estar tan bien protegido. Es algo que escapa de una simple descripción. Asemeja ciencia ficción. A veces incluso nos da la sensación de que protagonizamos una película de espionaje. Porque aquí en el ámbito olímpico no se puede andar 10 metros sin que te tengas que identificar, 100 pasos sin que te cacheen y 1 kilómetro sin que un policía secreta te pida nuevamente la documentación. Es impresionante. Las medidas de seguridad tomadas movilizan en estos momentos a 18.000 hombres y se habla de que llegará a los 20.000. Hay helicópteros que sobrevuelan constantemente el cielo olímpico de Montreal, boinas verdes con fusiles automáticos colgados al hombro que te miran con cara de pocos amigos y deportistas con caras de policías secretas. En la entrada del hotel situado en el centro de la ciudad canadiense, para entrar, tienes que pasar por un tubo como si estuvieras en un aeropuerto internacional".[7]

Aquest clima de seguretat va limitar, en certa manera, l'espontaneïtat a què fins aleshores estava acostumada la família olímpica. A partir de Montreal, els protocols de seguretat olímpics van experimentar un canvi profund, i van passar a implicar no només l'aparell de seguretat de l'Estat amfitrió, sinó també organismes internacionals.

En síntesi, la complexitat creixent dels dispositius de seguretat va provocar un increment progressiu de la despesa en aquest àmbit, fins a situar-se en xifres properes al 10 % del pressupost total d'uns Jocs Olímpics.

7 *El Mundo Deportivo*, p. 12, del 15 de juliol del 1976.

SABIES QUE... Els participants en les competicions de tir, a causa de l'ús d'armes, havien de superar fins a sis controls diferents i es desplaçaven al camp de tir amb escorta policial.

3.6 ELS DRETS DE TELEVISIÓ ES DUPLIQUEN

El Comitè Organitzador i el Comitè Olímpic Internacional també van haver d'afrontar un conflicte laboral important amb els 350 tècnics de la Teleglobe Canada, empresa encarregada juntament amb la Bell Canada de la distribució de les imatges de televisió i de comunicacions internacionals dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976 mitjançant telefax, fax i telefonia a tot el món, amb l'excepció dels Estats Units i el Canadà.

Els treballadors, mitjançant aturades parcials i una vaga, reclamaven un increment salarial del 21 %, així com un plus addicional del 9 % per coneixements de llengües diferents de l'anglès. Després d'intenses negociacions, i quan faltaven pocs dies per a la cerimònia inaugural, les parts van arribar finalment a un acord que va permetre garantir la cobertura mediàtica dels Jocs Olímpics.

En comparació amb els Jocs Olímpics de Múnic del 1972, els drets de televisió pràcticament es van duplicar. Dels 17.792.000 dòlars ingressats el 1972 es va passar als 34.862.000 dòlars a Montreal. Cal destacar especialment l'aportació de la cadena nord-americana American Broadcasting Company (ABC), que va pagar 25 milions de dòlars, mentre que la European Broadcasting Union (EBU) hi va contribuir amb 4,5 milions.

D'altra banda, tot i les primeres experiències de difusió audiovisual als Jocs Olímpics de Berlín del 1936, amb retransmissions en circuit tancat a les sales de cinema, i als Jocs de Londres del 1948, en què la British Broadcasting Corporation (BBC) va emetre un total de 65 hores en un radi d'uns 80 km aproximadament al voltant de la capital britànica, va ser als Jocs Olímpics d'Hivern de Cortina d'Ampezzo del 1956 quan, per primera vegada, les competicions olímpiques es van poder seguir simultàniament en diversos països europeus gràcies a la recent creació de l'eurovisió.

Aquell fet va marcar un punt d'inflexió. El potencial de la televisió com a mitjà de difusió massiva no va passar desapercebut ni per als operadors audiovisuals ni per a les federacions internacionals, els comitès organitzadors i el mateix Comitè Olímpic Internacional. Com a conseqüència, els Jocs Olímpics d'Hivern de Squaw Valley de 1960 es van convertir en els primers en què es van pagar drets de retransmissió: la cadena nord-americana Columbia Broadcasting Studies (CBS) va abonar 50.000 dòlars. D'altra banda, als Jocs Olímpics d'Estiu de Roma del 1960, els drets de retransmissió concertats per l'American Broadcasting Company (ABC) i eurovisió van ascendir a més d'un milió de dòlars.

3.7 LA CERIMÒNIA INAUGURAL

Sense cap mena de dubte, el moment més emotiu i simbòlic de la cerimònia inaugural dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976 va ser el protagonitzat pels joves Stéphane Préfontaine, de parla francesa, i Sandra Henderson, de parla anglesa. El 17 de juliol del 1976, tots dos van fer, conjuntament, l'últim relleu de la flama olímpica i van encendre el peveter, un gest carregat de simbolisme que representava la convivència de dues llengües i dues cultures dins d'un mateix país.

Més enllà d'aquest moment, la cerimònia va incorporar un element que, tot i no tenir un gran ressò mediàtic en aquell moment, marcaria un punt d'inflexió en l'evolució de les cerimònies olímpiques. Al ritme del *Concert número 3* d'André Mathieu, i sota la direcció del coreògraf Hugo De Pot, joves estudiants i gimnastes van oferir un espectacle coreogràfic en homenatge als esportistes. Vestits de blau i blanc, amb banderes dels colors de les anelles olímpiques i teles de seda blaves, van executar un ballet visualment impactant. Hi van destacar especialment les actuacions de les gimnastes de l'Escola de Gimnàstica Moderna Kalev Etienne, acompanyades de gimnastes rítmiques procedents de 12 països.[8] Entre elles hi havia tres pioneres de la gimnàstica rítmica espanyola —África Blesa, María Jesús Alegre i Begoña Blasco—, que pocs mesos abans havien aconseguit el Campionat del Món a Madrid. Les gimnastes espanyoles lluïen mallots negres amb franges laterals blanques i van participar en exercicis amb cèrcol, mentre que altres gimnastes ho feien amb cintes o pilotes.

8 Setmanes abans, a Toronto, s'havia celebrat un torneig internacional de gimnàstica rítmica del qual va sorgir la selecció de les gimnastes dels 12 països més ben classificats, que van participar en la cerimònia inaugural dels Jocs Olímpics de Montreal.

IMATGE DEL PEVETER OLÍMPIC ENCÈS DE L'ESTADI OLÍMPIC DE MONTREAL, AMB ELS ÚLTIMS RELLEVISTES DE LA TORXA, SANDRA HENDERSON I STÉPHANE PRÉFONTAINE, DURANT LA CERIMÒNIA D'INAUGURACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS DE 1976.

VISTA GENERAL DE L'ESTADI OLÍMPIC DE MONTREAL DURANT LA CERIMÒNIA D'INAUGURACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS DE 1976.

En conjunt, la cerimònia inaugural dels Jocs Olímpics va suposar un primer pas cap a una concepció més espectacular i artística de l'acte d'obertura, un procés que culminaria plenament amb la cerimònia dels Jocs Olímpics de Barcelona'92.

3.8 EL RÈCORD DE LA PARTICIPACIÓ FEMENINA

Als Jocs Olímpics de Montreal es va produir el creixement més significatiu de la participació femenina fins llavors. Amb un total de 1.260 esportistes, les dones van representar el 20,7 % del total de participants, un augment de sis punts percentuals respecte als Jocs de Múnic del 1972, que fins aleshores havien registrat la xifra més alta de participació femenina de la història olímpica.

Aquest increment va ser possible gràcies a la incorporació del basquetbol i l'handbol femení com a esports d'equip, així com la inclusió, per primera vegada, de les proves de rem femení al programa olímpic. També es van produir participacions destacades en disciplines tradicionalment masculinitzades en aquell moment, com el tir olímpic, on tres dones van competir en la modalitat de rifle tres posicions.

En vela, la colombiana Beatriz de Lisocky va ser l'única dona entre els 270 participants, i va competir a la classe 470 al costat del seu cosí Andrés de Lisocky. Un altre cas singular va ser el de la princesa Anne Elizabeth Alice Louise, filla de la reina Elisabet II, que va formar part de l'equip hípic de la Gran Bretanya i va ser l'única dona que no va ser sotmesa a controls de sexe, pel fet que el seu pare, el príncep Felip d'Edimburg, era aleshores el president de la Federació Eqüestre Internacional, càrrec que Anne acabaria assumint el 1986 i fins al 1994.

3.9 LA LLARGA OMBRA DEL DOPATGE

Tot i que als Jocs Olímpics de Montreal del 1976 només es van detectar oficialment 12 casos de dopatge, principalment per consum d'esteroides anabolitzants —la substància més perseguida en aquell moment—, l'ombra del dopatge va planar llargament sobre aquests Jocs. Eren temps en què els sistemes de detecció estaven molt per darrere de la creixent sofisticació dels mètodes utilitzats per millorar el rendiment esportiu.

Un dels fenòmens més rellevants de Montreal va ser l'espectacular irrupció de la delegació de la República Democràtica Alemanya, que va assolir un total de 90 medalles, de les quals 40 van ser d'or, fet que li va permetre ocupar la tercera posició del medaller. Aquest èxit extraordinari va aixecar sospites, especialment en aquelles disciplines en què l'hegemonia va ser aclaparadora.

El cas més paradigmàtic va ser el de la natació femenina. Les anomenades valquíries, encapçalades per Kornelia Ender, van dominar la competició en guanyar 11 de les 13 proves del programa i acumular 18 de les 39 medalles possibles. La gran damnificada d'aquesta situació va ser la nedadora nord-americana Shirley Babashoff, que, malgrat el seu alt nivell competitiu, es va haver de conformar amb una medalla d'or en els relleus d'estil i quatre medalles de plata.

Babashoff va ser l'única esportista que, de manera oberta, va posar en dubte les victòries de les nedadores de la República Democràtica Alemanya, insinuant que podien estar sotmeses a tractaments hormonals per millorar el rendiment. Aquestes declaracions li van comportar dures crítiques i acusacions de conducta antiesportiva envers les seves rivals.

No va ser fins a principis dels anys noranta, arran de la caiguda del mur de Berlín i la posterior reunificació d'Alemanya, que es va confirmar l'existència d'un sistema de dopatge d'estat a la República Democràtica Alemanya. D'acord amb el programa estatal 14.25, milers d'esportistes van ser sotmesos de manera sistemàtica a l'administració de substàncies dopants, entre les quals destacaven les anomenades "pastilles blaves", conegudes com a Oral Turinabol, un esteroide anabolitzant d'origen hormonal masculí.

Malgrat la revelació d'aquests fets, el Comitè Olímpic Internacional mai es va plantejar revisar els resultats dels Jocs Olímpics de Montreal ni oferir cap mena de reparació moral per als esportistes que en van resultar perjudicats, especialment les nedadores nord-americanes, canadenques i neerlandeses.

Si als Jocs Olímpics de Ciutat de Mèxic del 1968, coincidint amb la introducció dels controls antidopatge, es va detectar el primer cas de dopatge en la història olímpica, vuit anys més tard, a Montreal, es va produir un episodi inèdit: el primer cas del que es va anomenar *dòping tecnològic*.

L'incident va tenir lloc en la competició de pentatló modern, concretament a la prova d'esgrima per equips. Després de les primeres proves, l'equip soviètic, gran favorit a la medalla d'or, ocupava una discreta quarta posició, però confiava

a capgirar la classificació en l'esgrima, disciplina en què Borís Onísxenko[9] era considerat un dels millors tiradors del món.

Durant el duel contra l'equip britànic es va produir una situació anòmala en el combat amb Adrian Parker:[10] la llum que indicava el tocat va romandre encesa, tot i que el tirador britànic s'havia retirat clarament. La mateixa circumstància es va repetir en el combat posterior amb Jeremy Fox,[11] fet que va despertar sospites immediates.

Davant d'aquests fets inexplicables, la delegació britànica va sol·licitar la revisió de l'arma del tirador soviètic. La inspecció va revelar l'existència d'un petit botó ocult a l'empunyadura, que permetia activar el senyal de tocat sense que s'hagués produït realment. Com a conseqüència, l'equip soviètic va ser desqualificat, i Borís Onísxenko va ser expulsat dels Jocs Olímpics i suspès per tota la vida.

A la tornada a la seva Ucraïna natal, Onísxenko va ser sancionat severament: multat, expulsat de l'exèrcit i despossseït de tots els títols esportius, entre els quals figuraven un campionat del món individual i quatre per equips.

3.10 FUTURS PRESIDENTS I MEMBRES DEL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL

Els Jocs Olímpics no només són un escenari de grans moments i gestes esportives, sinó també un punt de trobada d'esportistes que, amb el pas del temps, poden acabar exercint un paper important en l'evolució del moviment olímpic. Els Jocs Olímpics de Montreal 1976 van reunir diversos esportistes que, anys més tard, esdevindrien presidents i destacats membres del Comitè Olímpic Internacional, que contribuirien decisivament a definir el rumb de l'olimpisme.

9 Borís Onísxenko va participar en tres edicions dels Jocs Olímpics: als Jocs de Ciutat de Mèxic 1968, on va obtenir la medalla de plata; als de Múnic 1972, una medalla d'or i una de plata, i als de Montreal 1976, on va ser desqualificat.

10 El britànic Adrian Parker es va proclamar campió olímpic als Jocs Olímpics de Montreal 1976 en la modalitat de pentatló per equips.

11 El britànic Jeremy Fox va participar en quatre edicions dels Jocs Olímpics: Tòquio 1964, Ciutat de Mèxic 1968, Múnic 1972 i Montreal 1976, on va guanyar la medalla d'or en la modalitat de pentatló per equips.

Fins a tres futurs presidents del Comitè Olímpic Internacional van coincidir als Jocs Olímpics de Montreal del 1976. D'una banda, Joan Antoni Samaranch, que en aquell moment exercia com a vicepresident del Comitè Olímpic Internacional i responsable de protocol; d'altra banda, Jacques Rogge,[12] que disputava els seus tercers Jocs Olímpics com a regatista a les proves de vela, i, finalment, Thomas Bach,[13] que participava com a esportista de la delegació alemanya en la competició d'esgrima, on va aconseguir la medalla d'or en la modalitat d'espasa per equips.

A Montreal també hi van competir diversos esportistes que, amb el pas dels anys, esdevindrien membres destacats del Comitè Olímpic Internacional i figures clau del moviment olímpic.

JOAN ANTONI SAMARANCH

THOMAS BACH

JACQUES ROGGE

Alguns exemples destacats van ser:

- La nord-americana Anita L. DeFrantz, medalla de bronze als Jocs Olímpics de Montreal en la prova de vuit amb timoner de rem. Amb motiu del boicot dels Estats Units als Jocs Olímpics de Moscou del 1980, va ser la portaveu més activa dels atletes en defensa de la seva participació en aquells Jocs. El 1986 va ingressar al Comitè Olímpic Internacional i va impulsar la creació de la comissió Dona i Esport. Posteriorment, va fer història en convertir-se en la primera dona vicepresidenta del Comitè Olímpic Internacional i que va optar a la seva presidència.

12 Jacques Rogge va participar en els Jocs Olímpics de Ciutat de Mèxic 1968, Múnic 1972 i Montreal 1976 en la disciplina de vela, concretament en la classe *finn*.

13 En els Jocs Olímpics de Montreal 1976, Thomas Bach va aconseguir la medalla d'or en la modalitat d'espasa per equips.

- La canadenca Patricia Smith, coneguda com a Tricia Smith, que va competir en tres Jocs Olímpics (Montreal 1976, Los Angeles 1984 i Seül 1988) i va aconseguir la medalla de plata als Jocs Olímpics de Los Angeles del 1984 en la prova de dos sense timoner de rem. Anys més tard, el 2015, va ser elegida presidenta del Comitè Olímpic del Canadà i, posteriorment, va ingressar al Comitè Olímpic Internacional en representació dels comitès olímpics nacionals.

ELIZABETH CRAIG **PATRICIA SMITH**

- El suís Denis Oswald, medalla de bronze als Jocs Olímpics de Ciutat de Mèxic del 1968 en la modalitat de quatre amb timoner de rem. Va participar en tres edicions olímpiques (Ciutat de Mèxic 1968, Múnic 1972 i Montreal 1976), va presidir la World Rowing Federation entre el 1989 i el 2014 i va desenvolupar una llarga i destacada trajectòria dins del Comitè Olímpic Internacional, arribant fins i tot a presentar la seva candidatura a la presidència del Comitè Olímpic Internacional.

En atletisme, també hi trobem futurs membres del Comitè Olímpic Internacional, com el francès Guy Drut, campió olímpic dels 110 metres tanques a Montreal 1976 i medalla de plata a Múnic 1972; el velocista soviètic Valeri Borzov,[14] doble medallista de bronze a Montreal 1976 en les proves de 100 metres llisos i el relleu de 4 × 100 metres llisos, i la finlandesa Pirjo Wilmi-Häggman,[15] participant en les proves de 400 metres llisos i de relleus 4 × 100 metres llisos.

En l´XI Congrés del Comitè Olímpic Internacional, celebrat a Baden-Baden l'any 1981, Pirjo Wilmi-Häggman i la veneçolana Flor Isava-Fonseca van esdevenir les dues primeres dones a ingressar com a membres del Comitè Olímpic Internacional.

14 Valeri Borzov va guanyar dues medalles d'or, a les proves de 100 i 200 metres llisos, i una medalla de plata en el relleu de 4 × 100 metres llisos, als Jocs Olímpics de Múnic del 1972.

15 Pirjo Wilmi-Häggman també va participar en els Jocs Olímpics de Múnic del 1972 i en els de Moscou del 1980.

Altres disciplines també van aportar dirigents olímpics. En hípica, hi va competir Anne Elizabeth Alice Louise, la princesa Anna d'Anglaterra, i el genet japonès Tsunekazu Takeda;[16] l'hongarès Pál Schmitt, doble campió olímpic d'esgrima, en la modalitat d'espasa als Jocs Olímpics de Ciutat de Mèxic 1968 i Múnic; l'australià Barry Maister,[17] medalla d'or d'hoquei als Jocs Olímpics de Montreal del 1976; el jugador de voleibol brasiler Bernard Rajzman,[18] medalla de plata als Jocs Olímpics de Los Angeles 1984, i el mexicà d'origen gallec Olegario Vázquez Raña,[19] participant en la disciplina de tir olímpic.

SABIES QUE... A la 145a Sessió del Comitè Olímpic Internacional, celebrada a Milà, es va actualitzar la composició de l'organisme fins a un total de 106 membres: 46 dones i 60 homes. D'aquests, 42 van ser esportistes olímpics (23 dones i 19 homes). Cal destacar la presència de dos representants espanyols a la Comissió Executiva: Joan Antoni Samaranch Salisachs, reelegit vicepresident, i Pau Gasol, en qualitat de president de la Comissió d'Atletes.

3.11 MOMENTS QUE VAN DEIXAR EMPREMTA

Els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 van ser l'escenari d'episodis que van transcendir el resultat esportiu per convertir-se en autèntics símbols de l'olimpisme. Actuacions memorables que van quedar gravades en la memòria col·lectiva i han contribuït a construir el relat històric d'aquells Jocs. Molts noms propis hi van brillar, però indiscutiblement van quedar associats a dues figures excepcionals de la gimnàstica: la romanesa Nadia Comăneci i el soviètic Nikolai Andrianov.

16 Tsunekazu Takeda va participar en els Jocs Olímpics de Múnic del 1972 i en els de Montreal del 1976 en les proves individuals i per equip de salts d'obstacles.

17 Barry Maister va competir als Jocs Olímpics de Ciutat de Mèxic del 1968, als de Múnic del 1972 i als de Montreal del 1976.

18 Bernard Rajzman va participar en els Jocs Olímpics de Montreal del 1976, en els de Moscou del 1980 i en els de Los Angeles del 1984.

19 Olegario Vázquez Raña va participar en els Jocs Olímpics de Tòquio del 1964, en els de Ciutat de Mèxic del 1968, en els de Múnic del 1972 i en els de Montreal del 1976.

NADIA COMĂNECI: SET DEUS PER A LA HISTÒRIA

El 18 de juliol del 1976 va quedar gravat com una data clau en la història de la gimnàstica olímpica. Aquell dia, per primera vegada, un exercici va rebre la qualificació màxima possible: un 10 perfecte. L'autora d'aquesta fita va ser una jove gimnasta romanesa de només 14 anys, Nadia Comăneci,[20] que va enlluernar el públic i els jutges amb l'execució impecable de l'exercici obligatori i de paralleles asimètriques. Aquell 10 va ser el primer d'una sèrie de set qualificacions perfectes que Nadia Comăneci va obtenir al llarg dels concursos per equips, individuals i finals per aparells.

L'endemà, el 19 de juliol, en va sumar dos més, a la barra d'equilibri i a l'exercici lliure d'asimètriques. Al concurs múltiple individual va repetir el 10 tant en asimètriques com en barra, i va completar la seva llegendària actuació amb dues noves notes perfectes a les finals d'aquests aparells.

SABIES QUE... Els marcadors electrònics, que fins llavors no s'havien enfrontat mai a una puntuació d'aquest nivell, no estaven preparats per mostrar el 10,00, i van reflectir la nota com un 1.00, una imatge que esdevindria icònica de la història dels Jocs.[21]

NIKOLAI ANDRIÀNOV, EL GIMNASTA OLÍMPIC MÉS LLOREJAT

Als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, Nikolai Andriànov va assolir una actuació excepcional que el va consagrar com el millor gimnasta del seu temps. Va obtenir set medalles de les vuit possibles: quatre d'or, al concurs individual i als exercicis de terra, salt i anelles; dues de plata, per equips i en paral·leles, i una de bronze, a l'exercici de cavall amb arcs. Només va quedar fora del pòdium a la barra fixa.

20 Nadia Comăneci va aconseguir tres medalles d'or, una de plata i una de bronze als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, i dues medalles d'or i dues de plata als de Moscou del 1980.

21 En aquell moment, els marcadors electrònics només permetien visualitzar puntuacions fins a un màxim de 9,99 punts, fet que va obligar a improvisar davant la primera qualificació perfecta de la història de la gimnàstica olímpica.

Amb aquesta gesta, Andriànov va consolidar una trajectòria olímpica extraordinària. En les seves tres participacions en els Jocs Olímpics va acumular 15 medalles: 3 a Múnic 1972, 7 a Montreal 1976 i 5 a Moscou 1980.[22]

Tot i el pas del temps i la celebració de 17 edicions olímpiques posteriors, Nikolai Andriànov continua essent el gimnasta més guardonat de la història olímpica.

UN DOBLET IRREPETIBLE

L'atleta cubà Alberto Juantorena[23] va protagonitzar, als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, una de les gestes més extraordinàries i difícils de repetir de la història de l'atletisme olímpic: la victòria dels 400 i els 800 metres llisos en una mateixa edició dels Jocs. En tan sols sis dies consecutius, Alberto Juantorena va disputar set curses d'altíssima exigència. A la prova dels 800 metres llisos, disputada el 23 de juliol del 1976, va superar la primera ronda amb un temps d'1:47,50. L'endemà, a les semifinals, va marcar el millor registre amb 1:45,88, i es va confirmar com un dels principals aspirants a l'or. La final, celebrada el 25 de juliol, va esdevenir una cursa memorable. En un desenllaç espectacular, Alberto Juantorena es va imposar als dos grans favorits, el belga Ivo Van Damme i el nord-americà Rick Wohlhuter, amb un rècord mundial d'1:43,50, una marca que va situar definitivament el seu nom entre els mites de l'atletisme.

Sense pràcticament temps per a la recuperació, l'endemà al matí, el 26 de juliol, va iniciar la seva participació en els 400 metres llisos, i va superar la primera ronda amb un temps de 47,82. Aquella mateixa tarda va accedir a les semifinals amb una marca de 45,92. El 27 de juliol, amb un registre de 45,10, va aconseguir la segona millor marca de les semifinals, i es va consolidar com a ferm candidat a la victòria. Finalment, el 28 de juliol, a la final dels 400 metres llisos, Juantorena va culminar la gesta imposant-se als atletes nord-americans Fred Newhouse i Herman Frazier, amb un temps extraordinari de 44,26. Amb aquest doblet històric, l'atleta cubà va escriure una de les pàgines més brillants i memorables dels Jocs Olímpics de Montreal i de la història de l'atletisme olímpic.

22 Nikolai Andriànov va obtenir una medalla d'or, una de plata i una de bronze als Jocs Olímpics de Múnic; quatre medalles d'or, dues de plata i una de bronze als Jocs Olímpics de Montreal 1976; i dues medalles d'or, dues de plata i una de bronze als Jocs Olímpics de Moscou 1980.

23 Alberto Juantorena va participar en els Jocs Olímpics de Múnic del 1972; en els de Montreal del 1976, on va guanyar dues medalles d'or, i en els de Moscou del 1980.

ELS NÉMETH: LLANÇAMENTS D'OR

Si ja és poc habitual que un pare i un fill arribin a competir en uns Jocs Olímpics dins d'un mateix esport, encara ho és més que tots dos esdevinguin campions olímpics, encara que sigui en disciplines diferents. Va ser el cas dels hongaresos Imre i Miklós Németh.

Als Jocs Olímpics de Londres del 1948, Imre Németh[24] es va proclamar campió olímpic en llançament de martell, amb una marca de 59,02 metres. Quatre anys més tard, als Jocs Olímpics de Hèlsinki del 1952, no va poder revalidar el títol, però va tornar a pujar al pòdium amb una medalla de bronze.

El seu fill, Miklós Németh, va iniciar-se en l'atletisme practicant el salt d'alçada, però una lesió greu el va reconduir cap al llançament de javelina. Va debutar al món olímpic als Jocs de Ciutat de Mèxic del 1968, sense superar les eliminatòries. Als Jocs de Múnic del 1972 va ser finalista, amb una setena posició, i als Jocs de Montreal del 1976 va arribar el moment de culminant de la seva trajectòria esportiva. Tot i no ser el gran favorit, encara que liderava el rànquing internacional, a la final del llançament de javelina, Miklós Németh va sentenciar la prova en el primer intent, i va establir un nou rècord del món amb 94,58 metres, una marca inabastable per a la resta dels competidors.[25]

ROSWITHA KRAUSE: DOS JOCS OLÍMPICS, DOS ESPORTS I DUES MEDALLES

Si als Jocs Olímpics de Múnic del 1972 es va incorporar l'handbol masculí al programa olímpic, als de Montreal del 1976 va ser el torn de l'handbol femení.[26]

El primer torneig olímpic d'handbol femení va comptar amb una participació reduïda de sis seleccions: les quatre primeres del Campionat del Món (URSS, República Democràtica Alemanya, Hongria i Romania), el país amfitrió (Canadà) i el guanyador del torneig preolímpic de classificació (Japó). La competició es va disputar en format de lligueta a una sola volta, amb victòria final de l'URSS, que

24 Al llarg de la seva carrera esportiva, Imre Németh va establir fins a tres rècords del món en el llançament de martell.

25 Miklós Németh també va participar en els Jocs Olímpics de Moscou del 1980.

26 Als Jocs Olímpics de Berlín del 1936 ja es va disputar l'handbol, però en una modalitat molt diferent de l'actual: 11 contra 11, sobre un camp de futbol.

es va imposar a la República Democràtica Alemanya en el partit decisiu (14-11).

A les files de la selecció de la República Democràtica Alemanya hi figurava Roswitha Krause, una esportista singular que ja havia participat anteriorment en els Jocs Olímpics de Mèxic 1968 com a integrant de l'equip de natació, formant part del relleu 4 × 100 metres lliures, amb el qual va obtenir la medalla de plata.

D'aquesta manera, Krause forma part del selecte grup d'esportistes que han aconseguit medalla en dos Jocs Olímpics diferents (Mèxic 1968 i Montreal 1976) i en dos esports diferents (natació i handbol).[27]

UN PÒDIUM PER A LA HISTÒRIA

Als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, la competició de tir olímpic, en la modalitat de rifle en tres posicions, va permetre la participació conjunta d'homes i dones. En total, hi van competir tres tiradores, entre les quals va destacar la nord-americana Margaret Murdock.

Murdock va finalitzar inicialment la prova en primera posició, amb 1.262 punts, un més que el seu compatriota Larry Bassham. Tanmateix, després d'una revisió del jurat, es va corregir una puntuació, un 10 en lloc d'un 9, a favor de Bassham, fet que va provocar un empat final a punts entre els dos.

Tot i que el mateix Larry Bassham va proposar compartir la medalla d'or, el jurat va aplicar estrictament el reglament i va atorgar l'or a ell i la plata a Margaret Murdock. No obstant això, durant la cerimònia de lliurament de les medalles, Bassham va convidar Murdock a acompanyar-lo al graó més alt del pòdium, mentre sonava l'himne nord-americà.

Aquesta imatge, amb un home i una dona compartint simbòlicament el primer lloc del pòdium, es va convertir en una de les escenes més icòniques dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976.[28]

---

27 Fins avui, només un reduït grup d'esportistes han aconseguit guanyar medalles en dos Jocs Olímpics diferents i en dos esports diferents. En formen part Katherine Rawls, Helen Wainwright, Hjördis Töpel, Rebecca Romero, Susi Erdmann, Gerda Weissensteiner i Ester Ledecká.

28 No era la primera vegada que una dona compartia el pòdium amb homes: ja havia succeït als Jocs Olímpics de Hèlsinki del 1952, en la prova de doma, quan la danesa Lis Hartel va guanyar

LA REVOLUCIÓ SINTÈTICA

La introducció de la gespa artificial va ser una de les grans innovacions tècniques dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976. Tot i que inicialment la Federació Internacional d'Hoquei havia previst disputar el torneig en tres camps de gespa natural, els organitzadors, coneixedors dels avantatges dels primers camps instal·lats a Vancouver el 1970, van convèncer el Comitè Olímpic Internacional perquè la competició es desenvolupés íntegrament sobre gespa artificial.

El nou terreny de joc, format per fibres de niló, garantia un millor manteniment i unes condicions més regulars, fet que beneficiava tant el desenvolupament del joc com el rendiment dels esportistes. Les competicions olímpiques d'hoquei sobre herba es van celebrar al Percival Molson Memorial Stadium de la McGill University.

Aquest canvi va tenir una incidència decisiva en l'hoquei sobre herba, ja que va contribuir a trencar l'hegemonia gairebé absoluta de l'Índia i el Pakistan, dominadors de la disciplina des del 1928, amb l'única excepció dels Jocs Olímpics de Múnic del 1972, guanyats per la República Federal d'Alemanya.

L'aparició de la gespa artificial va marcar un canvi de paradigma en diversos esports: va transformar la manera de jugar, va introduir nous plantejaments tècnics i tàctics, va provocar modificacions reglamentàries i va impulsar millores en la indumentària, el material i la protecció dels jugadors. La uniformitat de la superfície, la reducció dels costos de manteniment, la seva polivalència i una durabilitat d'entre deu i quinze anys van afavorir-ne una ràpida expansió, en el que s'ha definit com "la revolució sintètica".

SABIES QUE... La gespa artificial es va desenvolupar als Estats Units durant la segona meitat dels anys seixanta en estadis de la Major League Baseball i de la National Football League. En hoquei sobre herba, el 1976 només 6 països disposaven de camps d'aquest tipus; 10 anys després, el 1986, ja hi havia prop de 400 camps en 34 països.

---

la medalla de plata i va pujar al primer lloc del pòdium acompanyada del suec Henri Saint Cyr, medalla d'or, i el francès André Jousseaume, medalla de bronze.

LA MEDALLA PERDUDA

Al torneig olímpic de basquetbol dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976, la selecció de Iugoslàvia va protagonitzar una actuació extraordinària, només superada a la final pels Estats Units. La selecció iugoslava comptava amb una important generació de jugadors, entre els quals destacaven Zoran Slavnić *Moka*, Mirza Delibašić, Dražen Daplipagić, Damir Šolman, Krešimir Ćosić o Žarko Varajić, que acabaria esdevenint una figura clau del basquetbol europeu en guanyar la Copa d'Europa de basquetbol del 1979[29] i el Campionat d'Europa de basquetbol del 1977.[30]

La trajectòria de Žarko Varajić va quedar marcada per la guerra dels Balcans. Resident a Sarajevo, va haver de fugir precipitadament del país i, poc després, el seu domicili va ser saquejat. En aquell episodi va perdre prop d'una setantena de trofeus i medalles, entre els quals, la medalla dels Jocs Olímpics de Montreal del 1976.

Anys més tard, la medalla va aparèixer en mans d'un home d'edat avançada que l'havia comprada a un soldat, el qual li va explicar on l'havia trobada. L'home va transmetre la història al seu net i li va demanar que intentés localitzar-ne el legítim propietari. Després d'una llarga i pacient recerca, l'any 2011 el compromís es va complir i, en una trobada profundament emotiva, la medalla olímpica va ser retornada a Varajić.

29 Žarko Varajić és el posseïdor del rècord d'anotació en una final de la Copa d'Europa de basquetbol, també coneguda com a Copa Europea de Clubs. A la final de la temporada 1978/1979, disputada a Grenoble, va anotar 45 punts en la victòria del KK Bosna Sarajevo sobre l'Emerson Varese (99-93), una actuació que ha quedat gravada en la història del bàsquet europeu.

30 La selecció de Iugoslàvia es va proclamar campiona del XX Campionat d'Europa de basquetbol, celebrat a Bèlgica del 15 al 24 de setembre del 1977, després de derrotar la Unió Soviètica a la final per 74-61.

NADIA COMĂNECI

NIKOLAI ANDRIÀNOV

ALBERTO JUANTORENA

IMRE NÉMETH

4. LA DELEGACIÓ ESPANYOLA A MONTREAL

El Comitè Olímpic Espanyol va acudir als Jocs Olímpics de Montreal del 1976 amb una delegació formada per 113 esportistes, dels quals només 10 eren dones, una xifra que reflectia encara el paper residual de la dona en l'esport espanyol de l'època. Els olímpics espanyols van competir en 14 disciplines, amb un balanç final de 2 medalles de plata i 10 diplomes olímpics.

Malgrat uns resultats modestos, aquests Jocs van marcar l'inici d'una lenta però progressiva millora en l'esport espanyol, que es faria visible en les edicions posteriors, fins a arribar al punt d'inflexió definitiu amb els Jocs Olímpics de Barcelona'92, on la delegació espanyola va assolir un històric resultat de 22 medalles, quintuplicant les obtingudes quatre anys abans.[31]

A Montreal, les dues medalles de plata van arribar a la classe 470 de vela i al K-4 1.000 metres de piragüisme. Tanmateix, un dels fets més simbòlics d'aquests Jocs va ser la participació de Carmen Valero, que es va convertir en la primera atleta espanyola a competir en un estadi olímpic.

En els esports d'equip, la delegació espanyola va patir un clar retrocés respecte als Jocs Olímpics de Múnic del 1972. Només es van classificar les seleccions de futbol i hoquei, mentre que van quedar fora del calendari olímpic les seleccions de basquetbol, eliminat en el preolímpic,[32] així com el waterpolo, superat per Iugoslàvia, i l'handbol, eliminat per Dinamarca en les prèvies.

Les disciplines que hi van participar de la delegació espanyola van ser: atletisme, boxa, ciclisme, futbol, gimnàstica, hípica, halterofília, hoquei, judo, natació, piragüisme, salts, tir olímpic i vela.

31 A Moscou 1980, la delegació espanyola va obtenir 6 medalles i 20 diplomes; a Los Angeles 1984, 5 medalles i 22 diplomes, i a Seül 1988, 4 medalles i 15 diplomes.

32 El torneig preolímpic de basquetbol, celebrat a Hamilton (Canadà) entre el 22 de juny i el 3 de juliol del 1976, va decidir les darreres places per al torneig olímpic. La selecció espanyola, liderada pel nord-americà nacionalitzat Wayne Brabender, no va aconseguir la classificació després de caure en partits decisius davant de les seleccions de Mèxic, Iugoslàvia o el Brasil.

IMATGE DE LA DELEGACIÓ ESPANYOLA DURANT
LA DESFILADA DE PAÏSOS DE LA CERIMÒNIA
D'INAUGURACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS DE MONTREAL 1976.

ATLETISME

L'actuació més destacada dels 18 atletes inscrits als Jocs Olímpics de Montreal del 1976 va ser el sisè lloc de Mariano Haro als 10.000 metres llisos i la vuitena posició d'Antonio Campos als 3.000 metres obstacles. Entre els participants hi figurava, per primera vegada en la història olímpica espanyola, una dona: Carmen Valero, campiona del món de cros aquell mateix any.

En les proves de pista van quedar eliminats en les sèries classificatòries Andreu Ballbé (800 m), Fernando Cerrada (5.000 m) i José Luis Ruiz (10.000 m). El relleu 4 × 100 metres, format per José Luis Sánchez, Luis Sarría, Francisco García i Xavier Martínez, va accedir a les semifinals, on va ser desqualificat.

En els concursos, els atletes espanyols van quedar lluny de les finals: Juan Carrasco (24è) i Francisco Martin (28è) a la prova de salt d'alçada, Rafael Blanquer (32è) al salt de llargada, i Ramón Cid (18è) al triple salt. A la marató, els resultats també van ser discrets: Agustín Fernández (46è), Antonio Baños (51è) i Santiago Manguán, que va abandonar.

Pel que fa a Carme Valero, va competir als 800 i 1.500 metres llisos, però no va poder rendir al seu nivell habitual, condicionada per curses molt tàctiques, poc habituals en la seva trajectòria esportiva.

BOXA

A diferència dels bons resultats obtinguts als Jocs Olímpics de Múnic del 1972, la boxa espanyola va tenir una actuació molt discreta a Montreal. Els cinc boxejadors espanyols van quedar eliminats al primer combat.

En el pes gall, Juan Francisco Rodríguez, va accedir directament a la segona ronda, on va perdre als punts davant del nord-americà Charlie Mooney, que acabaria guanyant la medalla de plata. En el pes minimosca, Enrique *Dacal* Rodríguez[33] va caure per inferioritat en primera ronda. També van ser eliminats en el seu debut Antonio Rubio (pes lleuger), José Manuel Gómez (pes superlleuger) i Vicente Rodríguez (pes mosca).

33 El boxejador Enrique *Dacal* Rodríguez va aconseguir la medalla de bronze a la categoria de pes minimosca als Jocs Olímpics de Múnic del 1972.

CICLISME

Espanya no va tenir representació a les proves de ciclisme en pista. En canvi, quatre ciclistes van participar en la prova ciclisme en ruta. El més destacat va ser Bernardo Alfonsel, que va formar part del grup d'escapats que es va disputar les medalles. Finalment, sense opcions a l'esprint, va acabar en una meritòria desena posició. Van completar la participació espanyola Rafael Ladrón (32è), Juan José Moral (33è) i Paulino Martínez, que va haver d'abandonar.

FUTBOL

La selecció espanyola de futbol va quedar enquadrada en un exigent grup 1, juntament amb el Brasil, la República Democràtica Alemanya i Nigèria, tot i que aquesta última es va retirar a conseqüència del boicot de la gran majoria dels països africans.

En el primer partit, Espanya va caure per 2-1 contra el Brasil, en un partit igualat decidit per un polèmic penal a favor dels brasilers. Aquest resultat, combinat amb l'empat entre el Brasil i la República Democràtica Alemanya, obligava la selecció espanyola a guanyar als alemanys orientals per accedir als quarts de final.

Després d'una primera part sense gols, un embolic a l'àrea espanyola va acabar amb el gol decisiu de la República Democràtica Alemanya. Malgrat disposar d'ocasions clares i reclamar un penal no assenyalat, Espanya va quedar eliminada.

Dirigida per Ladislau Kubala, la selecció comptava amb jugadors de gran talent, molts dels quals serien habituals de la selecció absoluta, com Luis Miguel Arconada, Juan *Juanito* Gómez, Isidoro San José, Pedro Camus, Paco Bermejo, Antoni Olmo, Santiago Idígoras, Enrique Saura, Miquel Mir, Cundi Suárez, Alberto Vitoria, Boquerón Esteban, José Mariano Pulido, Josep Vicens *Tente* Sánchez, Juan José *Juani* Castillo, Francisco San José o José Manzanedo.

GIMNÀSTICA

La gimnàstica espanyola va estar representada als Jocs Olímpics de Montreal del 1976 per sis esportistes, tres dones i tres homes, però la seva actuació va ser modesta i molt allunyada del nivell exhibit per les grans potències internacionals de la disciplina.

En categoria femenina, els resultats no van ser destacats i les gimnastes espanyoles van ocupar llocs molt endarrerits en la classificació general del concurs. D'un total de 86 participants, les posicions obtingudes van ser: Eloisa Marcos (78a), Elisa Cabello (82a) i Mercedes Vernetta (84a).

En categoria masculina, la millor actuació va correspondre a Gabriel *Gaby* Calvo (19è) a l'aparell de salt. En el concurs complet individual, que sumava els resultats dels sis aparells, tant *Gaby* Calvo (76è), com Juan de la Casa (79è), com Fernando Bertrand (88è) es van classificar en posicions molt baixes, d'un total de 90 gimnastes.

Com a fet anecdòtic, cal assenyalar que el reglament de gimnàstica exigia la inscripció de gimnastes suplents. Atès que la delegació espanyola de gimnàstica no disposava de reserves, tot i comptar amb especialistes en gimnàstica rítmica, les tres gimnastes que havien participat en la cerimònia inaugural dels Jocs de Montreal del 1976 van ser inscrites com a gimnastes suplents de l'equip espanyol.

Finalment, no va caldre que participessin en la competició, i van poder viure els Jocs des d'un lloc privilegiat, gaudint de la formidable actuació de la gimnasta romanesa Nadia Comăneci, autèntica reina de Montreal 1976.

HÍPICA

La delegació espanyola va fer una bona actuació en el concurs de salts d'obstacles als Jocs Olímpics de Montreal del 1976.

En la prova individual, Luis Antonio Álvarez, muntant Acorne, va assolir un meritori novè lloc, mentre que Eduardo Amorós, amb el cavall Limited Edition, va acabar en desena posició. Malauradament, Alfonso Segovia, amb Val de Loire, no va poder completar el recorregut.

En la competició per equips, als tres genets anteriors s'hi va afegir José Miguel Rosillo, muntant Agamemmon. Després de la primera mànega, l'equip espanyol ocupava la quarta posició, a només dècimes del Canadà i amb clares opcions de pujar al pòdium.

Tanmateix, a la segona, mentre que Luis Antonio Álvarez i Alfonso Segovia van cometre poques errades, José Miguel Rosillo i Eduardo Amorós van acumular més de 20 punts de penalització. Tot i que es va descomptar el pitjor resultat, l'equip espanyol va quedar relegat a la sisena posició final de la classificació.

HALTEROFÍLIA

La participació espanyola en halterofília va comptar amb un únic representant, Francisco Mateos, que va competir en la categoria de pes lleuger. Francisco Mateos va repetir la mateixa classificació obtinguda als Jocs Olímpics de Múnic del 1972, i va obtenir un 14è lloc d'un total de 25 participants.

HOQUEI

La trajectòria de la selecció espanyola d'hoquei es pot resumir així: de somiar en les semifinals a un immerescut i decebedor sisè lloc. Un bon inici de torneig olímpic, amb empats contra el Pakistan (2-2) i Nova Zelanda (1-1), i una contundent victòria contra la República Federal d'Alemanya (4-1), va situar la selecció espanyola a un pas de les semifinals. No obstant això, la inesperada derrota contra Bèlgica va tenir conseqüències decisives.

L'empat a punts i el *goal average* amb Nova Zelanda va obligar a disputar un partit de desempat maratonià, que va acabar sense gols i va requerir tres pròrrogues. A les acaballes del tercer temps extra, un gol de la selecció neozelandesa va deixar Espanya fora de la lluita per les medalles.

Malgrat la victòria contra Malàisia (2-1) en el partit pel cinquè lloc, el desgast acumulat va passar factura, i la selecció espanyola va encaixar contra la República Federal d'Alemanya la pitjor golejada de la seva trajectòria olímpica (1-9), i va tancar la competició en sisena posició.

Dirigida per l'alemany Horst Wein, la selecció comptava amb un conjunt de jugadors com Joan Amat, Luis Antonio Twose, Jaume Arbós, Francesc Segura, Ricard Cabot, Agustí Massana, Ramon Quintana, Francesc Fàbregas, Francesc Codina, Joan Colomer, Jordi Fàbregas, Juan Pellón, Josep Sallés, Alberto Carrera o Agustín Churruca.

JUDO

La participació dels judokes espanyols va ser notable, amb Juan Carlos Rodríguez i José Luis de Frutos arribant als combats de repesca per disputar la medalla de bronze.

En la categoria de –63 kg, Juan Carlos Rodríguez va caure en segona ronda contra el japonès Koji Kuramoto,[34] però, en classificar-se aquest per a la final, el judoka espanyol va accedir a la repesca. Va superar el portuguès António Roquete,[35] però va perdre posteriorment contra el britànic Vass Morrison, i va acabar la competició en setena posició.

En categoria de pes mitjà, José Luis de Frutos va aconseguir un diploma olímpic amb la cinquena posició. Després de superar dues rondes, va perdre contra el soviètic Valeri Dvoinikov,[36] però, en classificar-se aquest per a la final, el judoka espanyol també va accedir a la repesca per lluitar per la medalla de bronze. Va vèncer el turc Süheyl Yeşilnur, però va caure derrotat en el combat decisiu pel bronze contra el iugoslau Slavko Obadov, per un *yuko*.

34 Koji Kuramoto va aconseguir la medalla de plata als Jocs Olímpics de Montreal del 1976.

35 El portuguès António Roquete, que va participar també en els Jocs Olímpics de Múnic 1972, Moscou 1980 i Los Angeles 1984, va ser el portador de la bandera de Portugal a la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Los Angeles del 1984.

36 El soviètic Valeri Dvoinikov va obtenir la medalla de plata als Jocs Olímpics de Montreal del 1976.

NATACIÓ

Amb cinc nedadores i nou nedadors, la participació de la delegació espanyola en natació va ser força discreta.

La millor actuació va correspondre al relleu masculí 4 × 100 metres estils, format per Santiago Esteva (esquena), Pere Balcells (braça), Mario Lloret (papallona) i Jordi Comas (lliure), que va assolir la novena posició, i va quedar a les portes de la final olímpica.

A la categoria masculina també van competir David López-Zubero, a les proves de 200 metres, 400 metres lliures i 4 × 200 metres lliures, Jordi Comas (100 m i 4 × 200 m lliures), Josep Bas (1.500 m lliures), Santiago Esteva (100 m i 200 m esquena, i 4 × 200 m lliures), Pere Balcells (100 m braça), Miguel Lang-Lenton (100 m papallona), Jesús Fuentes (4 × 200 m lliures) i Fernando Gómez-Reino (4 × 200 m lliures).

En categoria femenina, el millor resultat es va obtenir igualment en el relleu 4 × 100 metres estils, que va acabar en 13a posició, amb un equip format per Sylvia Fontana, que també va participar als 200 metres esquena; Rosa Estiarte; Montserrat Majo, que també va participar en els 100 metres papallona, i Magda Camps. També va formar part de l'equip espanyol de natació Antonia Real, que va competir en les proves dels 400 metres i els 800 metres lliures.

PIRAGÜISME

Sense cap mena de dubte, el piragüisme va ser l'esport que va aportar els millors resultats a la delegació espanyola als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, amb una medalla de plata i tres diplomes olímpics.

L'equip del K4 1.000 metres, format per Herminio Menéndez, José María Esteban Celorrio, José Ramón López Díaz-Flor i Luis Gregorio Ramos Misioné, va deixar una forta impressió des de les sèries classificatòries. Els palistes espanyols van superar l'equip soviètic, van marcar el millor temps de totes les sèries i van establir, així, un nou rècord olímpic (3:06:46). A les semifinals van repetir la primera posició, accedint a la final com a favorits principals.

La gran final va ser un duel intens amb la Unió Soviètica, que es va decidir en els darrers 250 metres, amb una ajustadíssima diferència de 29 centèsimes, que va aixecar l'equip espanyol amb una meritòria medalla de plata.

En les proves individuals, Herminio Menéndez va quedar a només 10 centèsimes de la medalla de bronze en el K1 500 metres, i va culminar una espectacular remuntada després de passar pel novè lloc a mitja cursa. A la prova del K2 500 metres, José Seguín i Guillermo del Riego també van acabar en quarta posició, després de veure's superats en el tram final per les embarcacions de la República Democràtica Alemanya, la Unió Soviètica i Romania.

Tots dos palistes també van obtenir diploma olímpic en el K2 1.000 metres, i van acabar cinquens. La delegació espanyola de piragüisme es va completar amb Fernando Henríquez, que va competir en el K1 1.000 metres, i va quedar eliminat a les semifinals.

< CONTRAPORTADA DEL LLIBRE *OLIMPIADA 1976*, D'ANDREU MERCÈ VARELA, AMB LA IMATGE DELS PIRAGÜISTES ESPANYOLS DEL K-4: LUIS RAMOS, JOSÉ RAMÓN LÓPEZ, HERMINIO MENÉNDEZ I JOSÉ MARÍA ESTEBAN CELORRIO.

SALTS

A la competició de salts, els dos representants espanyols van participar en la prova de trampolí de 3 metres, amb resultats discrets. Ricardo Camacho va finalitzar 25è de 28 participants, mentre que Carmen Belén Núñez va ocupar la 25a posició de 27 participants.

TIR OLÍMPIC

Els nou tiradors que integraven la delegació espanyola van oferir una actuació discreta, exceptuant les modalitats de tir al plat: *trap* i *skeet*.

En *skeet*, Juan Ávalos va lluitar fins a les darreres sèries per una medalla, però va acabar en setena posició, a només dos plats del bronze. En la mateixa prova, Enrique Camarena va ser 14è. En *trap*, Esteban Azcue va acabar 11è, mentre que Eladi Vallduví va ocupar la 21a posició.

A pistola de velocitat, Joan Seguí i Jaime González van compartir la 20a posició amb vuit tiradors més. Finalment, en les proves de carabina, José del Villar va ser 45è en la modalitat de tres posicions, i en la prova de posició estirat, Luis del Cerro va acabar 41è, i Josep Maria Pigrau, 51è.

VELA

Les proves de vela es van disputar a la badia de Kingston, al llac Ontario, escenari on la vela espanyola va aconseguir la seva segona medalla olímpica de la història.[37]

A la classe 470, el càntabre Antonio Gorostegui i el català Pere Lluís Millet van assolir la medalla de plata després d'una intensa lluita amb els alemanys Frank Hübner i Harro Bode, que es van situar com a favorits des de la primera regata. Els espanyols es van mantenir ferms en la segona posició, molt a prop dels líders, i van arribar a la setena i decisiva regata amb opcions reals d'or.

Per assolir la victòria, Gorostegui i Millet havien de superar els alemanys i esperar que acabessin més enllà del setè lloc. Tot i una bona actuació, la favorable

37 La primera medalla olímpica de la vela espanyola es va aconseguir als Jocs Olímpics de Los Angeles del 1932, quan Santiago Amat va assolir la medalla de bronze.

sortida dels alemanys va impedir el canvi de posicions, i els espanyols van assegurar la meritòria medalla de plata.

En altres disciplines de la vela, Alejandro Abascal i José María Benavides (*flying-dutchman*) van lluitar per la medalla de bronze, però van acabar setens. Félix Gancedo i Jesús Turró van acabar novens a la classe *tempest*; José Luis Doreste, 12è, a *finn*, i Josep Fèlix Anglada, Humbert Costas i Joan Costas també van ocupar la 12a posició a la classe *soling*.

SABIES QUE... En la classe 470, cal destacar la importància que va tenir el material tècnic, que va ser aportat per dues empreses catalanes: l'embarcació va ser fabricada per l'empresa Rogar de Premià de Mar, i les veles van ser fabricades per l'empresa Velera Marsal.

5. ELS OLÍMPICS CATALANS A MONTREAL

Una vegada més, l'esport català va tenir una aportació destacada en el conjunt de la delegació espanyola. Als Jocs Olímpics de Montreal del 1976 hi van participar 39 esportistes catalans, que representaven el 35 % del total de la delegació espanyola.

Fins a 19 clubs catalans van aportar esportistes en 7 dels 14 esports en què Espanya va competir. Van destacar especialment dues disciplines amb una presència majoritària de catalans:

- Hoquei, amb 13 dels 16 jugadors de la selecció.
- Natació, amb 9 dels 14 nedadors inscrits.

La presència catalana també va ser rellevant en altres esports, com l'atletisme, la boxa, el futbol, el tir olímpic i la vela.

El Futbol Club Barcelona, el Reial Club de Polo de Barcelona i el Club Egara van ser les entitats que van aportar un nombre més elevat d'olímpics.

CLUBS I ESPORTISTES CATALANS A MONTREAL 1976

FUTBOL CLUB BARCELONA
ATLETISME
Andreu Ballbé
Ángel de las Heras
Xavier Martínez
FUTBOL
Miquel Mir
Antoni Olmo
Josep Vicens Sánchez

REIAL CLUB DE POLO DE BARCELONA
HOQUEI
Luis Antonio Twose
Francesc Segura
Ricard Cabot
Agustí Massana
Francesc Fàbregas
Jordi Fàbregas

CLUB EGARA
HOQUEI
Joan Amat
Joan Arbós
Francesc Codina
Joan Colomer
Ramon Quintana

CLUB NATACIÓ SABADELL
NATACIÓ
Jordi Comas
Santiago Esteva
Magda Camps

CLUB NATACIÓ MANRESA
NATACIÓ
Rosa Estiarte
Montserrat Majó

TIR ESPORTIU DE BARCELONA
TIR OLÍMPIC
Lluís del Cerro
Josep Maria Pigrau

JOVENTUT ATLÈTICA SABADELL
ATLETISME
Carme Valero

ATLÈTIC TERRASSA HOCKEY CLUB
HOQUEI
Jaume Arbós

CLUB DEPORTIU TERRASSA
HOQUEI
Josep Sallés

CLUB NATACIÓ OLOT
NATACIÓ
Pere Balcells

CLUB NATACIÓ MONTJUÏC
NATACIÓ
Josep Bas

CLUB NATACIÓ BARCELONA
NATACIÓ
Màrius Lloret

CLUB NATACIÓ TARRACO
NATACIÓ
Sylvia Fontana

CLUB VELA BLANES
VELA
Josep Fèlix Anglada
Humbert Costas
Joan Costas

CLUB NÀUTIC EL MASNOU
VELA
Pere Lluís Millet

CLUB NÀUTIC VILASSAR DE MAR
BOXA
Jesús Turró

CLUB DE TIR JORDI TARRAGÓ
TIR OLÍMPIC
Eladi Vallduví

CLUB BOXA BLANES
BOXA
Josep Manel Gómez

CLUB DE BOXA MATARÓ
BOXA
Antonio Rubio

GALA NIT DE L'ESPORT *D´EL MUNDO DEPORTIVO*, CELEBRADA EL 26 DE GENER DEL 1976, ON CARME VALERO I MANUEL ORANTES VAN REBRE EL PREMI A MILLORS ESPORTISTES DE L'ANY. A LA IMATGE, ES PODEN VEURE ALGUNS DELS ESPORTISTES DE LA DELEGACIÓ ESPANYOLA PARTICIPANT ALS JOCS OLÍMPICS DE MONTREAL 1976: CARME VALERO, HERMINIO MENÉNDEZ, SANTIAGO ESTEVA I FÉLIX GANCEDO.

DESTACATS ESPORTISTES CATALANS A MONTREAL 1976

La participació catalana en els Jocs Olímpics de Montreal del 1976 va tornar a posar de manifest el pes específic de l'esport català. A continuació, repassarem les actuacions d'alguns d'ells, que van deixar empremta, sigui per la transcendència dels seus resultats, pel caràcter simbòlic de la seva presència o pel paper que van jugar en la història olímpica de l'esport català.

CARME VALERO OMEDES

Nascuda a Castelserás (Terol) i establerta a Catalunya poc després de néixer, es va iniciar en l'atletisme l'any 1969 sota la direcció de Josep Molins, a la Joventut Atlètica Sabadell, i aviat va destacar en les proves de camp a través. Va ser vuit vegades campiona d'Espanya de cros i set vegades campiona de Catalunya, i es va consolidar com una de les millors fondistes del panorama internacional.

L'any 1976 va representar la seva consagració esportiva definitiva. El 28 de febrer del 1976, amb només 20 anys, va assolir una històrica victòria al IV Campionat del Món de cros, disputat a Chepstow (Gal·les).[38] Mesos després, als Jocs Olímpics de Montreal, va protagonitzar una altra fita històrica en convertir-se en la primera atleta espanyola a competir sobre el tartan d'un estadi olímpic.

La seva experiència olímpica, però, no va resultar del tot satisfactòria. Les curses de 800 i 1.500 metres llisos, fortament condicionades per plantejaments tàctics, no afavoriren una atleta poc acostumada a aquest tipus de competició. Valero no va poder superar les sèries eliminatòries i va registrar marques per sota del seu nivell habitual. Va ser especialment significativa la cursa dels 1.500 metres, on va perdre tota opció en els darrers 200 metres, en quedar tancada a l'interior del grup.

Lluny d'ensorrar-la, aquella experiència va reforçar la seva trajectòria. L'any següent, Carme Valero va proclamar-se campiona del món de cros per segona vegada consecutiva, al V Campionat del Món, disputat a Düsseldorf. Sens dubte, durant la dècada dels setanta i els inicis del vuitanta, aquesta atleta irrepetible va marcar una època.

38 Carme Valero Omedes es va convertir en la primera atleta espanyola a proclamar-se campiona del món d'atletisme, una fita que va marcar un abans i un després en la història de l'esport femení.

^ L'ATLETA CARME VALERO A SABADELL, A LES PISTES DE SANT OLEGUER AMB EL SEU ENTRENADOR JOSEP MOLINS.

Amb una maduresa impròpia de la seva joventut, una independència de criteri que no sempre va ser ben entesa i una constància gairebé espartana en els entrenaments, que compaginava amb l'activitat laboral i sense cap tipus de beca, Carme Valero va obrir el camí a les futures generacions de l'atletisme espanyol femení.

Al llarg de la seva trajectòria, també va exercir un paper rellevant en la gestió esportiva, en formar part de la junta directiva de la Real Federación Española de Atletismo, i va ser vicepresidenta del Club Natació Sabadell, on va dirigir l'àrea esportiva. El seu llegat va ser reconegut amb nombroses distincions, entre les quals destaquen la Medalla de l'Esport de la Generalitat de Catalunya (2003) i la Medalla de Plata al Mèrit Esportiu del Consejo Superior de Deportes. A més, va ser escollida millor esportista espanyola els anys 1973, 1975, 1976 i 1977, i millor atleta espanyola del segle XX per l'Asociación Española de Estadísticos de Atletismo.

Carme Valero va morir inesperadament el 2 de gener del 2024 a conseqüència d'un accident vascular. En reconeixement de la seva trajectòria i al seu llegat esportiu, l'Ajuntament de Sabadell va acordar per unanimitat posar el seu nom a la pista coberta d'atletisme de Sabadell, per perpetuar així la memòria d'una autèntica pionera.

ELADI VALLDUVÍ CASALS

Format al Club de Tir Jordi Tarragó de Tarragona, Eladi Vallduví és considerat un dels tiradors catalans més destacats de la història, especialment en la modalitat de fossa olímpica (tir al plat). Amb només 17 anys ja formava part de la selecció espanyola i, poc després, es proclamava campió del món júnior (1970).

El seu palmarès és extraordinari: dues vegades campió del món (1978 i 1982), campió d'Europa (1973), medalla d'or als VIII Jocs Mediterranis de Split (1979) i nombrosos títols estatals. Tot i això, sempre ha reconegut que la gran assignatura pendent de la seva carrera va ser la medalla olímpica.

Va participar en cinc Jocs Olímpics: Múnic 1972, Montreal 1976, Moscou 1980, Los Angeles 1984 i Seül 1988, una fita reservada a molt pocs tiradors.[39]

A Múnic 1972, en el seu debut olímpic i en uns Jocs marcats per l'atemptat terrorista de Setembre Negre, va aconseguir una meritòria desena posició. A Montreal 1976, arribava en un moment òptim de forma, però les complicades condicions de vent van frustrar les seves opcions quan figurava entre els favorits. A Moscou 1980 va estar molt a prop del podi: va acabar cinquè i va obtenir diploma olímpic. A Los Angeles 1984 i Seül 1988 no va poder competir en plenitud i va concloure en posicions més discretes: 22è i 12è classificat, respectivament.

Internacional en més de 150 ocasions, el 1982 va igualar un rècord mundial en trencar 200 plats en 200 intents a Saragossa. Un cop retirat, va exercir de seleccionador nacional (1997 i 1998). Entre les seves distincions destaquen la Medalla d'Or al Mèrit Esportiu i la Medalla de Plata de la Reial Orde del Mèrit Esportiu.

Una polèmica decisió el va deixar fora dels que haurien estat els seus sisens Jocs, Barcelona'92. Tot i això, en conserva un record inesborrable: va ser un dels vuit portadors de la bandera olímpica a la cerimònia d'obertura celebrada a l'Estadi Olímpic de Montjuïc.

---

39 Altres tiradors que han assolit la considerable fita de participar en cinc Jocs Olímpics són: Joan Seguí Picornell (Montreal 1976, Moscou 1990, Los Angeles 1984, Seül 1988 i Barcelona 1992), Jordi González Rodríguez (Los Angeles 1984, Seül 1988, Barcelona 1992, Atlanta 1996 i Sydney 2000) i Alberto Fernández Muñoz (Pequín 2008, Londres 2012, Rio de Janeiro 2016, Tòquio 2020 i París 2024).

pcar

PERE LLUÍS MILLET SOLER

Quaranta-quatre anys després que, als Jocs Olímpics de Los Angeles del 1932, el regatista barceloní Santiago Amat Cansino es convertís en el primer esportista català —i espanyol—, a guanyar una medalla olímpica a títol individual, un altre català va tornar a situar la vela al pòdium olímpic.

Als Jocs Olímpics de Montreal del 1976, Pere Lluís Millet, formant equip amb el càntabre Antonio Gorostegui, va assolir la medalla de plata en la classe 470, que s'estrenava aquell any en el programa olímpic.

Els inicis esportius de Pere Lluís Millet van tenir lloc al Club Nàutic El Masnou, on va començar a navegar en la classe *vaurien*. Tanmateix, va ser en la classe 470 on va construir un palmarès excepcional. Va ser l'entrenador de vela Paul Maes qui va proposar la formació del tàndem Millet-Gorostegui, una decisió que es va revelar encertada des del primer moment.

La parella es va consolidar ràpidament com una de les més competitives del panorama estatal, i va aconseguir tres campionats d'Espanya (1973, 1974 i 1976). Aquest domini es va veure culminat amb dos grans èxits internacionals: la medalla d'or als VII Jocs Mediterranis d'Alger (1975) i la ja esmentada medalla de plata als Jocs Olímpics de Montreal (1976).

Més enllà de la seva etapa esportiva i olímpica, Millet ha mantingut una vinculació constant amb el món de la vela. Destaquen especialment les seves tres participacions en l'Admiral's Cup, a inicis de la dècada dels vuitanta, una de les competicions oceàniques més prestigioses del món, així com la seva posterior dedicació als creuers d'època.

SABIES QUE... Al llarg de la història olímpica, la vela catalana ha exercit un paper determinant dins l'equip olímpic espanyol. Des de Montreal, i amb l'única excepció dels Jocs de Sydney 2000 i Rio de Janeiro 2016, aquest esport ha aportat medalles de manera ininterrompuda al Comitè Olímpic Espanyol. Fins a l'actualitat, la vela suma 22 medalles olímpiques, i es converteix en la disciplina que més ors ha proporcionat.

SYLVIA FONTANA SOLÀ

Iniciada al Club Natació Reus Deportiu i formada posteriorment al Club Natació Tarraco i al Club Natació Sabadell, Sylvia Fontana és una de les esportistes més emblemàtiques de Tarragona i una figura destacada de la natació espanyola.

Va començar a nedar de ben petita i per recomanació mèdica, però ben aviat va demostrar un talent excepcional. Amb només 13 anys, va debutar al XIII Campionat d'Europa de natació de Viena (1974), i el 1975 va competir al II Campionat del Món de natació de Cali.

A punt de fer 15 anys, va formar part de la delegació espanyola als Jocs Olímpics de Montreal del 1976;[40] això la va convertir en la primera olímpica tarragonina de la història. Va disputar les sèries dels 200 metres esquena i va formar part de l'equip del relleu 4 × 100 metres estils.

En fer 18 anys va decidir retirar-se per dedicar-se als estudis universitaris. En el seu palmarès hi figuren 22 títols de campiona d'Espanya (piscina curta i llarga), en les proves de 100 i 200 metres esquena, i 200 metres braça. També va obtenir una medalla de bronze als 100 metres esquena en els VII Jocs Mediterranis d'Alger (1975) i una altra en el 4 × 100 metres estils als VIII Jocs Mediterranis de Split (1979).

Després d'anys allunyada de la competició, va reprendre la vinculació amb la natació en la categoria màster.

SABIES QUE... El 24 d'octubre del 2018, el plenari de l'Ajuntament de Tarragona va acordar per unanimitat donar el seu nom a la Piscina Municipal de Campclar, en reconeixement de la seva trajectòria i com a primera olímpica de la ciutat.

40 Va formar part d'un moment històric per a l'esport femení espanyol, en ser una de les deu dones que van representar a la delegació espanyola als Jocs Olímpics de Montreal del 1976.

6. ELS JOCS D'HIVERN: DE DENVER A INNSBRUCK

El 12 de maig del 1970, durant la 69a Sessió del Comitè Olímpic Internacional, celebrada a Amsterdam, es van designar les seus dels Jocs Olímpics d'Hivern i d'Estiu del 1976. Per als Jocs d'Hivern, quatre ciutats competien per l'organització: Denver (Estats Units), Sion (Suïssa), Tampere (Finlàndia) i Vancouver (Canadà).

Des de la primera votació, Denver es va perfilar com la gran favorita amb 39 vots, seguida de Sion (18), Tampere (12) i Vancouver (9). Eliminada la candidatura canadenca, en la segona votació Denver va mantenir els 39 suports, mentre que Sion es va situar al capdavant en sumar-ne 31 i Tampere, 8, amb la qual cosa va quedar descartada. En la tercera i decisiva ronda, els vots de Tampere van passar en bloc a la candidatura de Denver, que va resultar escollida amb 39 vots davant els 30 de la ciutat suïssa.

Tanmateix, l'elecció de la capital de l'estat de Colorado com a seu olímpica no va ser ben rebuda per la població local. Des del primer moment, es va articular una forta oposició ciutadana, amb una preocupació per l'impacte mediambiental que podria tenir l'esdeveniment en les muntanyes Rocoses i pel possible perjudici al turisme d'hivern. El malestar es va intensificar quan es van fer públics els sobrecostos previstos i la necessitat d'inversió pública, amb un valor de 5.000 milions de dòlars.

Davant d'aquesta situació, es va convocar un referèndum el 5 de novembre del 1972. El resultat va ser contundent: prop de dos terços dels votants es van pronunciar en contra de la celebració dels Jocs Olímpics. En conseqüència, el 15 de novembre del 1972, Denver va formalitzar la seva renúncia a organitzar-los.

Era un fet sense precedents en la història olímpica. El Comitè Olímpic Internacional, presidit per l'irlandès Michael Morris (lord Killanin), es trobava davant d'una crisi inesperada. Inicialment, es van explorar alternatives dins dels Estats Units, com Salt Lake City o Lake Placid, però no van prosperar. Tampoc van fructificar les opcions europees de Garmisch-Partenkirschen, Chamonix o la mateixa Tampere.

Finalment, el 29 de novembre del 1972, una vegada rebut el suport de les autoritats austríaques, Innsbruck es va oferir com a possible solució. La ciutat austríaca ja havia organitzat amb èxit els Jocs Olímpics d'Hivern del 1964 i disposava d'instal·lacions en bon estat. El 4 de febrer del 1973, reunits a Lausana, els membres del Comitè Olímpic Internacional van confiar oficialment a Innsbruck l'organització dels Jocs Olímpics d'Hivern del 1976.

Hi va haver diversos factors determinants: l'experiència prèvia, la disponibilitat immediata d'infraestructures (amb una previsió de només dos anys) i el context econòmic internacional marcat per la crisi del petroli, que feia arriscat apostar per una nova seu amb grans inversions pendents.

Els organitzadors austríacs van adaptar les instal·lacions esportives que ja hi havia, i van construir només les infraestructures complementàries imprescindibles, per assegurar-ne la viabilitat i l'ús posterior.

CARTELL, LOGOTIPS I PICTOGRAMES

Les circumstàncies excepcionals que van portar els Jocs Olímpics d'Hivern del 1976 de Denver a Innsbruck en van condicionar també la identitat visual. Per motius d'operativitat i manca de temps, el comitè organitzador no va convocar cap concurs públic per al disseny del cartell, el logotip o els pictogrames. L'encàrrec de dissenyar els cartells i el logotip va recaure directament en el mateix artista que ja havia dissenyat la imatge dels Jocs Olímpic d'Hivern d'Innsbruck del 1964: el reconegut pintor i dissenyador austríac Arthur Zelger.

Zelger va cercar un element gràfic comú que permetés identificar totes les disciplines sota una mateixa línia estètica. A partir de diverses fotografies, va crear una sèrie de cartells dedicats a cadascun dels esports, caracteritzats per una composició clara i directa.

Paral·lelament, es van editar altres cartells promocionals amb la figura d'un tirolès en diferents actituds esportives, la qual cosa va aportar un toc local i identitari a la comunicació visual dels Jocs.

El cartell oficial incorporava la inscripció "INNSBRUCK TIROL AUSTRIA 4.2-15.2", amb les cinc anelles olímpiques al centre. Al fons, la silueta acolorida de les muntanyes del Tirol evocava el país, mentre que una forma blanca en ziga-zaga, que suggeria tant la lletra *I* de *Innsbruck* com el traç d'un patí sobre el gel, aportava dinamisme i modernitat al conjunt.

D'altra banda, el logotip oficial dels Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 s'inspirava directament en l'escut de la ciutat. Representava un pont blanc sobre fons vermell, símbol del pas sobre el riu Inn, afluent principal del Danubi i element essencial de la identitat d'Innsbruck. A la part superior hi figuraven les cinc anelles olímpiques i, a la part inferior, la inscripció "INNSBRUCK 1976".

Per finalitzar, els pictogrames, obra d'Alfred Kunzenmann, van reforçar aquesta aposta per la claredat. Coneguts com Els Jocs de la Senzillesa, els pictogrames es caracteritzen per un traç net, funcional i altament comunicatiu. Seguint la tendència iniciada en edicions anteriors, Kunzenmann va prescindir d'elements superflus i va prioritzar la llegibilitat immediata, fet que va contribuir a una identitat coherent i eficaç.

MASCOTA

Després de l'experiència de la mascota no oficial dels Jocs Olímpics de Grenoble del 1968, en Schuss, i de l'absència de mascota als Jocs Olímpics de Sapporo del 1972, els Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 es poden considerar com la primera edició dels Jocs Olímpics d'Hivern amb mascota oficial.

El comitè organitzador va presentar l'Schneemann (que en alemany vol dir 'ninot de neu') com una figura simpàtica i entranyable. Creada pel dissenyador austríac Walter Pötsch, representava un ninot de neu vestit amb un característic barret tirolès vermell, símbol de la regió d'Innsbruck. El seu disseny transmetia moviment i vitalitat, fet que permetia adaptar-lo gràficament a les diverses disciplines esportives.

Schneemann va ser molt ben acollit pel públic i es va convertir en un element clau de promoció i marxandatge. A més, simbòlicament, va esdevenir un amulet de bona sort. A diferència del que havia passat als Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1964, quan la manca de neu va obligar a mobilitzar recursos extraordinaris, en aquesta ocasió va nevar de manera abundant una setmana abans de la inauguració, i això va garantir unes condicions òptimes. Així, tot i que el comitè organitzador havia previst recórrer a l'exèrcit per transportar neu des de les muntanyes, al final no va caldre.

EMBLEMA I PICTOGRAMES DELS JOCS OLÍMPICS D'INNSBRUCK 1976.

MEDALLA OFICIAL DE LA DISCIPLINA D'ESLÀLOM DELS JOCS OLÍMPICS D'INNSBRUCK 1976.

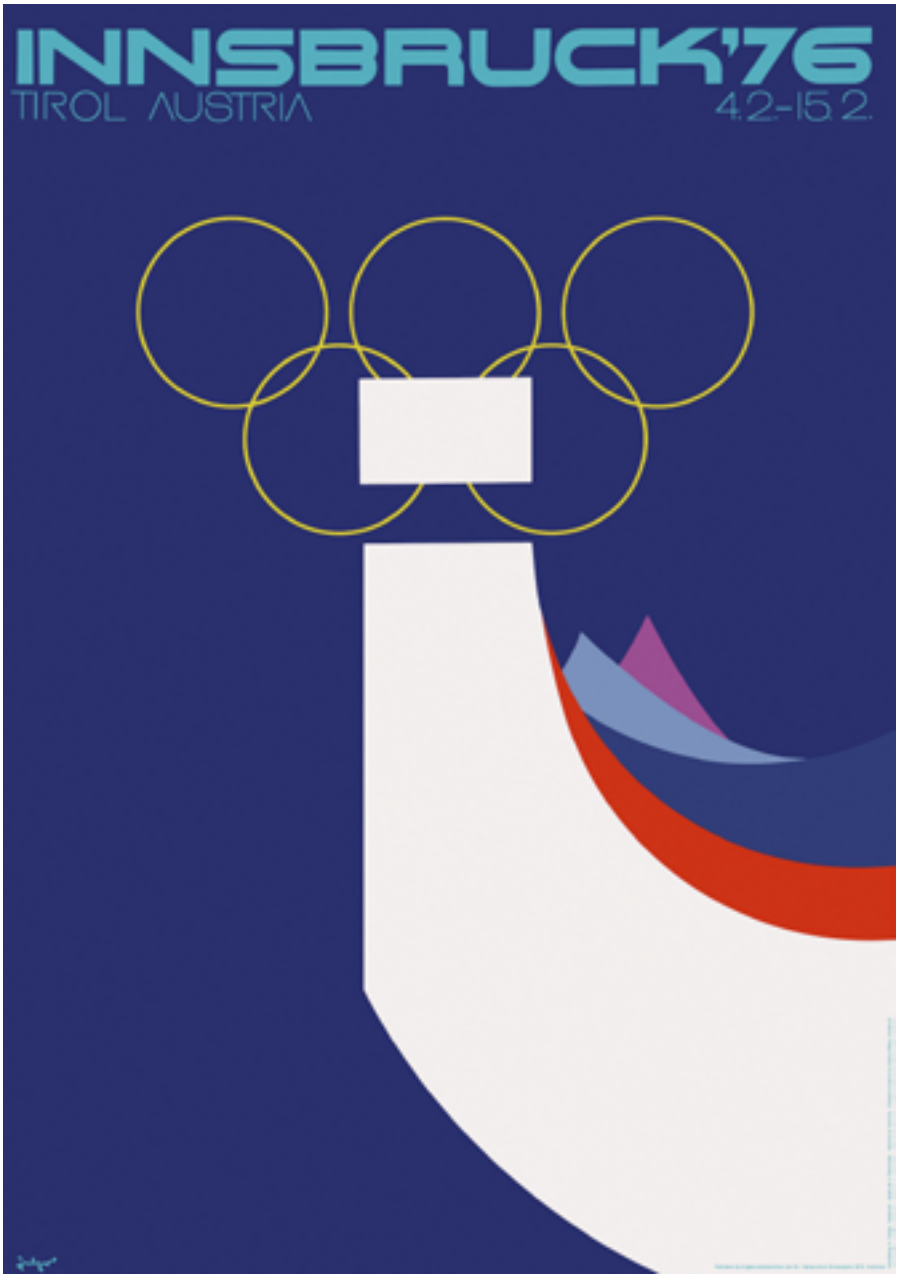

< MONEDA I SEGELLS COMMEMORATIUS DELS JOCS OLÍMPICS D'INNSBRUCK 1976.

INNSBRUCK'76
TIROL AUSTRIA
4.2-15.2.

IMATGES DE LA CERIMÒNIA D'INAUGURACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN D'INNSBRUCK 1976 A L'ESTADI OLÍMPIC DE BERGISEL. A LA IMATGE SUPERIOR, L'ÚLTIM RELLEVISTA DE LA FLAMA OLÍMPICA, EL LUGISTA JOSEF FEISTMANTL; A LA INFERIOR, UNA VISTA GENERAL DEL MOMENT DE L'ENCESA DEL PEVETER.

^ IMATGE DE LA CERIMÒNIA D'INAUGURACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN D'INNSBRUCK 1976 A L'ESTADI OLÍMPIC DE BERGISEL.

LA FLAMA OLÍMPICA

Fidel a la tradició olímpica, el 30 de gener del 1976 el foc sagrat es va encendre al jaciment arqueològic d'Olímpia. Mitjançant el ritual ancestral, una petita quantitat de material inflamable dipositat en un recipient metàl·lic va entrar en combustió en concentrar-hi els raigs del sol amb un mirall parabòlic. Aquesta flama va servir per encendre la torxa olímpica.

Després del seu trasllat per carretera fins a Atenes, la torxa va viatjar en avió des de l'aeroport internacional d'Elliniko fins a la ciutat de Viena. Ja en territori austríac, el recorregut dels relleus de la flama olímpica es va dividir en dues rutes, la nord i la sud, que van recórrer diversos indrets del país fins a confluir a Innsbruck tres dies abans de la cerimònia d'obertura.

CERIMÒNIA D'OBERTURA

Tal com havia succeït als Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1964, l'estadi olímpic de Bergisel va acollir la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics d'Hivern d'Innsbruck del 1976 davant de més de 40.000 espectadors. L'acte es va desenvolupar seguint la tradicional ortodòxia olímpica, combinant solemnitat institucional, música i destacades mostres del folklore tirolès.

El 4 de febrer del 1976, Innsbruck va inaugurar oficialment els seus segons Jocs Olímpics d'Hivern. En un gest carregat de simbolisme històric, es van encendre dos peveters, en record de l'edició del 1964.

Els darrers relleus de la flama van anar a càrrec de dues figures emblemàtiques de l'esport austríac: l'esquiadora Christl Haas, medalla d'or als Jocs Olímpics d'Innsbruck (1964) i medalla de bronze als Jocs Olímpics de Grenoble (1968), i el lugista Josef Feistmantl, medalla d'or als Jocs Olímpics d'Innsbruck (1964) i participant a Grenoble (1968) i Sapporo (1972).

SABIES QUE... Un total de 1.123 esportistes, 231 dones i 892 homes, van desfilar a la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976, en una imatge multicolor, amb una gran varietat de vestimentes, abrics, bufandes, gorres, barrets i boines tradicionals. Per exemple, la debutant Andorra va desfilar amb barretina.

NOVETATS PRINCIPALS

En l'àmbit esportiu, la dansa sobre gel va debutar com a nova disciplina dins del programa oficial de patinatge artístic, amb domini clar dels patinadors soviètics. En aquesta mateixa edició, el nord-americà Terry Kubicka va protagonitzar un fet històric en el món olímpic en completar un *backflip*,[41] un gir invertit d'enorme dificultat tècnica.

Els Jocs Olímpics d'Hivern d'Innsbruck del 1976 també van marcar un punt d'inflexió en l'evolució del material esportiu. Van aparèixer nous materials sintètics i innovacions tècniques, com els esquís amb la punta foradada, dissenyats per reduir la resistència; cascs aerodinàmics per a esquiadors, saltadors i patinadors de velocitat, així com equipament cada vegada més sofisticat: algunes publicacions de l'època destacaven que els esquís utilitzats pel campió olímpic de descens, l'austríac Franz Klammer, estaven valorats en 39.000 marcs.

Finalment, també es van produir avenços en l'àmbit periodístic: a la sala de premsa s'hi van instal·lar 30 aparells de *videotape* que permetien als periodistes visionar en diferit les competicions, sobretot les que no havien estat retransmeses en directe. Era un pas més cap a la modernització tecnològica dels Jocs Olímpics.

LA REVENJA DE KLAMMER

Expulsat dels Jocs Olímpics de Sapporo del 1972 per un presumpte cas de professionalisme, l'esquiador austríac Franz Klammer va convertir els Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 en l'escenari de la seva gran revenja. A la prova de descens, disputada a la mítica pista del Patscherkofel, Klammer va protagonitzar una de les actuacions més memorables de la història de l'esquí alpí olímpic.

El millor temps provisional havia estat marcat pel fins llavors campió olímpic, el suís Bernhard Russi,[42] fet que obligava Klammer a assumir riscos extrems si volia assolir la victòria. Conscient que només un descens al límit li podia donar

41 El *backflip* (salt mortal cap enrere) és una de les acrobàcies més espectaculars i arriscades del patinatge sobre gel. La seva execució exigeix una gran potència i precisió tècnica, però també comporta un risc elevat de lesions. Per aquest motiu, la International Skating Union (ISU) en va prohibir la realització en competicions oficials des del 1976 fins al 2024.

42 Bernhard Russi va conquistar la medalla d'or en la prova de descens als Jocs Olímpics de Sapporo del 1972.

FRANZ KLAMMER

l'or, l'austríac va baixar amb una combinació d'audàcia, velocitat i precisió que va captivar el públic. Empès per l'entusiasme de milers de compatriotes, va signar un descens tan espectacular com temerari, i va aconseguir el millor temps per tan sols 33 centèsimes de segon, suficients per penjar-se la medalla d'or.[43]

Conegut popularment com a Kaiser Franz, Klammer és considerat un dels millors especialistes en descens de tots els temps. Va dominar aquesta disciplina durant quatre temporades consecutives de la Copa del Món, entre el 1975 i el 1978, i va posar punt final a la seva trajectòria olímpica als Jocs de Sarajevo del 1984, on va obtenir una discreta desena posició.

43 Els tres medallistes de la prova de descens als Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 van ser: Franz Klammer (Àustria), Bernhard Russi (Suïssa) i Herbert Plank (Itàlia).

IMATGE DEL PODI DE LA PROVA D'ESLÀLOM D'ESQUÍ ALPÍ FEMENÍ DELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN D'INNSBRUCK 1976. D'ESQUERRA A DRETA, LES MEDALLISTES CLAUDIA GIORDANI, ROSI MITTERMAIER I HANNI WENZEL.

LES FIGURES

La gran protagonista femenina dels Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 va ser, sense cap mena de dubte, l'alemanya Rosi Mittermaier. L'esquiadora de Múnic va dominar amb total autoritat les proves de descens i eslàlom, i va quedar a només 12 centèsimes d'aconseguir un triplet històric, després de ser superada per la canadenca Kathy Kreiner a l'eslàlom gegant.

Aquell mateix any, Mittermaier[44] va posar fi a la seva carrera esportiva després de proclamar-se campiona de la Copa del Món i liderar el rànquing de la Fédération internationale de ski (FIS).

44 Rosi Mittermaier havia participat anteriorment en els Jocs Olímpics de Grenoble del 1968 i als de Sapporo del 1972, on va obtenir resultats discrets; la seva millor classificació fins aleshores havia estat un sisè lloc en la prova de descens.

EL DÒPING

Els Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 van marcar un precedent històric en la lluita contra el dopatge. Per primera vegada en uns Jocs Olímpics d'Hivern, un medallista va ser desqualificat a conseqüència d'un control antidopatge positiu. La sancionada va ser la fondista soviètica Galina Kulakova, a qui es va retirar la medalla de bronze dels 5 km per consum d'efedrina.

Kulakova, que havia estat triple campiona olímpica a Sapporo 1972,[45] va allegar que la substància procedia d'un esprai nasal. Malgrat la sanció, va poder competir en la resta de proves, un fet que va generar controvèrsia. Finalment, va aconseguir dues medalles més: bronze als 10 km i or a la prova de relleus del 4 × 5 km.

SABIES QUE... A Innsbruck 1976 també es va sancionar, per primera vegada en la història olímpica, un metge. Es tractava d'Otto Trefný, doctor de l'equip txecoslovac d'hoquei sobre gel, considerat responsable que la selecció es negués a passar un control antidopatge després d'un partit contra Polònia i d'haver administrat codeïna i morfina al jugador František Pospíšil.[46]

45 Als Jocs Olímpics de Sapporo del 1972, Galina Kulakova va guanyar la medalla d'or a les proves de fons dels 5 i 10 quilòmetres i els relleus de 3 × 5 quilòmetres. Havia guanyat dues medalles als Jocs Olímpics de Grenoble del 1968, plata als 5 km i bronze als relleus 3 × 5 km, i va obtenir una medalla de plata a la prova de relleus del 4 × 5 km en la seva última participació olímpica, als Jocs Olímpics de Lake Placid del 1980.

46 František Pospíšil va guanyar dues medalles de plata als Jocs Olímpics de Grenoble (1968) i Innsbruck (1976), i una medalla de bronze als de Sapporo (1972).

FRANCISCO FERNÁNDEZ OCHOA

ELS ESQUIADORS ESPANYOLS

La participació del Comitè Olímpic Espanyol als Jocs Olímpics d'Innsbruck del 1976 va ser modesta i es va limitar a quatre esquiadors: Jaume Ros Puigsubirà, Jorge García Oliver i els germans Juan Manuel i Francisco Fernández Ochoa.

En línies generals, els resultats van ser discrets. La millor classificació va correspondre a Francisco *Paquito* Fernández Ochoa, novè a la prova d'eslàlom, on no va poder revalidar l'or aconseguit quatre anys abans (als Jocs Olímpics de Sapporo del 1972).[47] Després d'una primera mànega en desena posició, el podi encara era possible, però a la segona mànega, problemes de visibilitat provocats per les ulleres entelades i la pèrdua del casquet li van frustrar les opcions.

Un cop sumats els temps, Paquito va finalitzar novè, a quatre segons del podi, en una prova d'eslàlom especialment exigent que només van completar 38 dels 97 participants. Els altres representants espanyols van quedar eliminats a la primera mànega.

47 Francisco Fernández Ochoa va participar en quatre edicions dels Jocs Olímpics d'Hivern: Grenoble (1968), Sapporo (1972), Innsbruck (1976) i Lake Placid (1980).

En l'eslàlom gegant, Juan Manuel Fernández Ochoa va ser el més ben classificat de la delegació espanyola, amb una 16a posició, seguit de Paquito Fernández Ochoa (24è) i Jaume Ros Puigsubirà (37è). Finalment, a la prova del descens, els quatre esquiadors espanyols van ocupar posicions intermèdies de la classificació general: Paquito Fernández Ochoa (35è), Juan Manuel Fernández Ochoa (36è), Jaume Ros Puigsubirà (41è) i Jorge Garcia Oliver (42è).

7. ELS JOCS PARALÍMPICS DE LA INCLUSIÓ

Els Jocs Paralímpics de Toronto del 1976 van representar un autèntic punt d'inflexió en la història de l'esport adaptat. Celebrats pocs dies després dels Jocs Olímpics de Montreal, van ser els primers Jocs Paralímpics que van obrir la participació a esportistes amb diversos tipus de discapacitat, més enllà de les lesions medul·lars, la qual cosa va suposar un pas decisiu cap a la inclusió, la diversitat i la consolidació del moviment paralímpic.

Aquesta edició va contribuir de manera determinant a la professionalització de l'organització i al reconeixement institucional de l'esport paralímpic, i va establir les bases del model competitiu i estructural que coneixem avui. Davant la manca de temps i d'infraestructures adequades a Montreal per a l'organització dels Jocs Paralímpics, amb el suport del Govern de la província d'Ontario, la ciutat de Toronto va assumir el repte d'organitzar la cinquena edició dels Jocs, coneguda també com Torontolympiad.

Celebrats del 3 a l'11 d'agost del 1976, van ser els primers Jocs Paralímpics organitzats a l'Amèrica del Nord.

< SEGELL COMMEMORATIU DELS JOCS PARALÍMPICS DE TORONTO 1976.

7.1 L'OBERTURA A NOUS COL·LECTIUS D'ATLETES

La cinquena edició dels Jocs Paralímpics va marcar un avenç fonamental per a l'esport adaptat amb la incorporació, per primera vegada, d'esportistes amb extremitats amputades i amb discapacitat visual. Als atletes amb lesions medullars s'hi van afegir 261 esportistes amb alguna amputació, i 187 amb deficiències visuals. Es donava resposta, així, a una reivindicació històrica d'aquests col·lectius.

En el cas dels esportistes amb amputacions, aquesta demanada ja s'havia fet visible als Jocs Paralímpics de Heidelberg del 1972 mitjançant un acte reivindicatiu. Aquella mateixa edició també havia acollit proves de demostració per a atletes invidents. El golbol i el tir van ser presentats com a esports de demostració, com a pas previ a la seva incorporació al programa paralímpic.

La inclusió d'aquests esports va comportar una ampliació significativa del programa, que va arribar a un total de 13 disciplines: atletisme, natació, basquetbol en cadira de rodes, esgrima en cadira de rodes, *snooker*, dards, tennis de taula, tir olímpic, tir amb arc, *bowling* i voleibol; i, exclusivament en categoria masculina, el golbol i l'halterofília.

Només dos dies després de la cerimònia de cloenda dels Jocs Olímpics de Montreal, el 3 d'agost del 1976, l'hipòdrom de Woodbine va acollir la cerimònia d'obertura dels Jocs Paralímpics de Toronto, amb l'assistència de 24.000 espectadors. A la desfilada inaugural hi van participar 1.271 esportistes, procedents de 41 països, dels quals aproximadament un 20 % eren dones.

La delegació espanyola va estar formada per 29 esportistes: 28 homes i 1 sola dona, la nedadora María Teresa Herreras López.

Malgrat els esforços del comitè organitzador i del mateix Ludwig Guttmann per garantir la participació de països africans amb menys recursos, el boicot protagonitzat per molts d'aquests països als Jocs Olímpics de Montreal també va tenir conseqüències a Toronto. Aquesta situació va provocar una presència pràcticament testimonial del continent africà, amb la participació únicament d'Egipte, Etiòpia i Uganda, amb només un sol esportista.

SABIES QUE... Tot i permetre la participació de Sud-àfrica, el Govern canadenc va denegar el visat als esportistes de l'antiga colònia britànica de Rhodèsia (l'actual Zimbàbue), país que no era reconegut internacionalment després d'haver declarat unilateralment la independència el 1965.[48]

7.2 ALLOTJAMENT, VOLUNTARIS I TELEVISIÓ

A Toronto no es va disposar d'una vila paralímpica pròpiament dita, fet pel qual l'allotjament dels esportistes es va distribuir en diversos campus universitaris. Els atletes en cadira de rodes van ser allotjats a la Universitat de York; els esportistes amb amputacions, a la Universitat de Toronto, i els atletes amb discapacitat visuals, a les instal·lacions del Canadian National Institute for the Blind. Per motius de seguretat, la delegació israeliana va ser allotjada en un emplaçament discret i especialment protegit.

Aquesta dispersió logística va fer imprescindible la tasca dels 3.500 voluntaris que van col·laborar amb el comitè organitzador. El seu paper va ser fonamental en la mobilitat i l'atenció als esportistes, i va establir un precedent sobre la importància del voluntariat en futures edicions dels Jocs Olímpics i Paralímpics.

48 No va ser fins a la següent edició dels Jocs Paralímpics, celebrada a Arnhem (Països Baixos), quan es va acordar l'exclusió de Sud-àfrica de la competició. De fet, el país no va tornar a participar en uns Jocs Olímpics o Paralímpics fins als de Barcelona'92.

Una altra fita destacada va ser la retransmissió televisiva de les competicions. Per primera vegada en la història dels Jocs Paralímpics, les proves van ser emeses per televisió, tot i que amb una cobertura limitada al sud de la província d'Ontario i amb una audiència potencial de 600.000 espectadors. No seria fins als Jocs Paralímpics de Barcelona'92 que l'esdeveniment assoliria una difusió televisiva de caràcter internacional, fet clau per a la visibilitat de l'esport adaptat.

Des del punt de vista esportiu, els Jocs Paralímpics de Toronto del 1976 van suposar un salt qualitatiu notable, amb la superació de prop de 150 rècords paralímpics i més d'un centenar de rècords mundials. La delegació dels Estats Units va liderar clarament el medaller amb 149 medalles, seguida de la Gran Bretanya (94), la República Federal d'Alemanya (93) i els Països Baixos (84).

Finalment, l'augment del nombre de participants i la incorporació de noves tipologies de discapacitats van posar de manifest la complexitat creixent dels sistemes d'avaluacions. Aquesta realitat va evidenciar la necessitat de crear un organisme internacional encarregat d'establir criteris unificats per determinar les categories esportives en funció del grau de discapacitat dels atletes, un pas imprescindible per al futur del moviment paralímpic.

7.3 TORONTO 1976: ELS PRIMERS CAMPIONS PARALÍMPICS ESPANYOLS

La delegació espanyola als Jocs Paralímpics de Toronto del 1976 va estar encapçalada per Jesús Maza Díaz, responsable de la disciplina d'atletisme, i la formaven un total de 29 esportistes. La delegació espanyola hi va competir en quatre modalitats esportives: atletisme, natació, tir amb arc i basquetbol en cadira de rodes.

La participació espanyola es va saldar amb un balanç notable de 12 medalles, 6 en atletisme i 6 en natació, fet que va situar Espanya en la 23a posició del medaller general dels Jocs Paralímpics.

Toronto 1976 va quedar inscrit com un moment important per a l'esport paralímpic espanyol, ja que en aquesta edició es van proclamar els primers campions paralímpics de la delegació. Antonio Delgado, Bertrand de Five i María Teresa Herreras van aconseguir les primeres medalles d'or d'Espanya en uns Jocs Paralímpics.

Mereix una menció especial la nedadora María Teresa Herreras, l'única dona de la delegació, que va protagonitzar una actuació extraordinària en pujar al podi en totes quatre proves en què va competir: 75 metres estils, 25 metres papallona, 50 metres braça i 50 metres lliures.

Del total de 12 medalles aconseguides per la delegació paralímpica espanyola, 4 van ser d'or, 6 de plata i 2 de bronze.

NATACIÓ

Or	Argent	Bronze
2	3	1

En l'àmbit paralímpic, també cal recordar actuacions destacades com la de María Teresa Herreras López, que va aconseguir la medalla d'or en els 75 metres estils, dues medalles de plata als 25 metres papallona i als 50 metres de braça, i una medalla de bronze als 50 metres lliures; va establir, a més, dos rècords mundials en els 75 metres estils.

Igualment remarcable va ser l'actuació de Bertrand de Five, medalla d'or en els 50 metres lliures i medalla de plata als 75 metres estils, que el van convertir en el primer esportista català a proclamar-se campió paralímpic als Jocs de Toronto.

També van formar part de la delegació espanyola de natació Manuel Jara Pozo, José Manuel Plaza Nogales, Francisco Flores Queralt i Adolfo Fernández de la Hoz.

BASQUETBOL EN CADIRA DE RODES

La competició de basquetbol en cadira de rodes dels Jocs Paralímpics de Toronto del 1976 va comptar amb la participació de 20 seleccions, distribuïdes en quatre grups de cinc equips. Els dos primers classificats de cada grup accedien a la fase final del torneig.

La selecció espanyola, dirigida per José Barbero Rodríguez, Antonio Jiménez Cano i Antonio Marco de la Asunción, va completar una fase de grups meritòria. En els quatre partits disputats, Espanya va empatar a 38 punts contra la Gran

TORONTOLYMPIAD 1976

SABIES QUE... El logotip dels Jocs Paralímpics de Toronto del 1976 va ser dissenyat per Peter G. Robinson. El triangle central simbolitza la piràmide del moviment internacional de l'esport per a persones amb discapacitat. A l'interior del triangle hi apareix una figura humana que expressa la capacitat de superació a través de l'esport, mentre que les tres anelles, símbol dels Jocs, representen l'amistat, la unitat i l'esperit esportiu.

Bretanya, va superar amb claredat la República Federal d'Alemanya per 59-41 i va vèncer Dinamarca per un contundent 68-29. Malauradament, la derrota contra l'Argentina per 46-73 va resultar decisiva i va deixar la selecció espanyola fora de la fase final, que va ser assolida pels britànics gràcies a un millor *average*.

Van integrar aquella selecció espanyola Josep Sabaté Jaurés, Eloy Guerrero Asensio, José Clúa Mestres, Federico Llorens García, Rafael Ramos Cabas, Domingo Giménez López, Manuel Moreno Galván, Tomás Santana Sánchez, Ángel Alamillo Hermosell, Jesús Vallejo Fernández i José Manuel Solaz Solaz.

Pel que fa al tir amb arc, la representació espanyola va recaure exclusivament en el barceloní Manuel Bellón Martínez, únic participant de la delegació espanyola en aquesta disciplina.

Els esportistes que van formar part de la delegació espanyola recorden l'excellent ambient de convivència i amistat que es va viure durant els Jocs. En contrast, també evoquen amb certa amargor la indiferència que van trobar en tornar a casa, sense cap recepció oficial ni reconeixement públic, malgrat els resultats assolits. Aquesta situació va ser objecte de reivindicació a la revista *Minusport*, que, al seu primer número, publicat el gener del 1977, va dedicar un ampli espai a repassar l'actuació dels esportistes paralímpics espanyols i reivindicar en el seu editorial els valors i la importància de la integració social i els beneficis terapèutics de l'esport adaptat.

8. REFERÈNCIES

BIBLIOGRAFIA

Memòria Oficial dels Jocs Paralímpics de Barcelona'92.

Informe Oficial dels Jocs Olímpics de Montreal 1976.

Informe Oficial dels Jocs Olímpics d'Hivern d'Innsbruck 1976.

Procés verbal de la 74a sessió del Comitè Olímpic Internacional de Viena (1974).

Procés verbal de la 75a sessió del Comitè Olímpic Internacional de Lausana (1975).

Lyberg, Wolf. *Fabulous 1000 years of the IOC: Facts, fictures and much much more.* Lausanne: Olympic Library, 1996.

Varela Andreu, Mercè. *Els Jocs Olímpics. Una il·lusió universal*. Barcelona: Edicions 62, 1988.

Varela Andreu, Mercè. *Olimpiada 1976*: Montreal/Innsbruck. Barcelona: Editorial H. M. B.,1976.

Samaranch, Juan Antonio. *Memorias olímpicas*. Barcelona: Planeta, 2002.

Minusport, núm. 1, gener del 1977.
https://www.dropbox.com/scl/fi/z43iwfkgt354ne5xb5mth/Paloma-Monreal-MINUSPORT-1-AL-9.pdf?rlkey=uo3y0zfks21l32mmva59fjr7s&e=2&dl=0

HEMEROTECA

La Vanguardia

El Mundo Deportivo

WEBS

www.coe.es

www.olympedia.org

www.paralympic.org

www.paralympicheritage.org.uk/toronto-1976-paralympic-summer-games#

www.olympics.org

www.elmarcadordejmsurroca.blogspot.com

La gran deuda | EL MARCADOR

Tres gimnastas españolas en la inauguración de Montreal 1976 | EL MARCADOR

La gimnasta 10 | EL MARCADOR

De legendario al olimpo del deporte | EL MARCADOR

De Carmen Valero a Ruth Beitia | EL MARCADOR

Una familia de campeones | EL MARCADOR

Una plata que brillo tanto como el oro | EL MARCADOR

Medallista olímpica en natación y balonmano | EL MARCADOR

TESTIMONIS ORALS

África Blesa

Bertrand de Five

Gloria Viseras

Rosa Guillamet

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport Joan Antoni Samaranch

El **Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport Joan Antoni Samaranch** (CEO-JAS) és una entitat gestionada per la Fundació Barcelona Olímpica. Es troba ubicat a l'edifici noucentista conegut com la Font del Gat, passeig de Santa Madrona, 28. Aquest edifici històric fou construït amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona del 1929 i va ser obra de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch.

L'objectiu principal del CEO-JAS és preservar el llegat dels Jocs Olímpics i Paralímpics de Barcelona'92 i la història de l'esport a Barcelona a través de la custòdia dels diferents arxius d'entitats esportives i fons personals. Aquest patrimoni documental i bibliogràfic és accessible per a aquelles institucions, investigadors i persones interessades. D'altra banda, també impulsa la cerca i la promoció dels valors culturals, històrics, ètics i esportius derivats de l'esperit olímpic.

El CEO-JAS conté una biblioteca amb més de 7.000 volums, i conserva diversos fons documentals, fruit de donacions i cessions d'entitats esportives i persones relacionades amb el món de l'esport. Entre els fons documentals que custodia, destaca el del **COOB'92**, el del fotoperiodista **Javier del Arco**, el del **Real Moto Club de Cataluña**, i les cessions de la **Real Federación Española de Deportes de Invierno** i del **Real Club Tenis Barcelona-1899**.

Respecte a les donacions i cessions privades, destaquen els fons documentals sobre tennis de **Pedro Hernández** i **Jaime Bartrolí**, així com el d'**Isidre Rigau**, **Rubèn Peris** i **Joan Manel Surroca**. El CEO-JAS també custodia una part del fons personal de **Joan Antoni Samaranch**.

Tots aquests fons documentals i bibliotecaris, estan oberts a la consulta pública, prèvia petició a través de l'adreça ceosamaranch@fbolimpica.es.

A part de la vessant de conservació i tractament del llegat històric esportiu, el CEO-JAS impulsa programes d'investigació com l'Aula d'Història, publicacions, memòria oral i altres projectes.

AULA D'HISTÒRIA

Aquesta col·lecció, concebuda des del Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport Joan Antoni Samaranch, pretén donar a conèixer l'esport barceloní i català del segle xx i la seva rica història d'episodis significatius que serviren d'experiència per als Jocs Olímpics del 1992.

1
L'ESPORT A L'EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DE BARCELONA 1929

2
ELS JOCS ESPORTIUS DE BARCELONA 1962-1966

3
SANTIAGO GÜELL I LÓPEZ: EL PRIMER CATALÀ AL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL

4
ELS JOCS OLÍMPICS DE FRANCO. UNA ANÀLISI DE LA CANDIDATURA FRUSTRADA DE BARCELONA'72

5
UNA RELACIÓ OLÍMPICA DE DOS MIL·LENNIS: MINICIUS I BARCELONA

6
CARRERS, PLACES, PARCS I JARDINS

7
ÀRBITRES I JUTGES OLÍMPICS CATALANS

8
BARCELONA'92 I EL PENSAMENT ECOLOGISTA. ORÍGENS DE LA DIMENSIÓ ECOLÒGICA DEL MOVIMENT OLÍMPIC

9
1968: UNS JOCS OLÍMPICS INNOVADORS I UNIVERSALS

10
BARCELONA 1923: ELS CAMPIONATS DEL MÓN EN PISTES COBERTES

11
ANVERS 1937: LA DELEGACIÓ CATALANA

12
L'OLIMPÍADA CULTURAL: UN ESCLAT ARTÍSTIC PER A BARCELONA

13
50 ANYS DELS JOCS DE 1972

14
BARCELONA, MÉS D'UN SEGLE DE CICLISME

15
PARÍS 1924: ELS JOCS DE COUBERTIN

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

Ajuntament de Barcelona